

Strasbūras, 2023 06 13
COM(2023) 316 final

2023/0179 (NLE)

Pasiūlymas

TARYBOS REKOMENDACIJA

dėl socialinės ekonomikos pagrindinių sąlygų sukūrimo

{SWD(2023) 208 final}

AIŠKINAMASIS MEMORANDUMAS

1. PASIŪLYMO APLINKYBĖS

• Pasiūlymo pagrindimas ir tikslai

Europos socialinių teisių ramstis yra kelrodis, kuriuo nustatoma kryptis, kaip sukurti **stiprią socialinę Europą**, kuri būtų **teisinga, įtrauki ir kurioje kiekvienas turėtų galimybę klestėti**. Norint užbaigti konkrečius veiksmus, nustatytus Europos socialinių teisių ramsčio veiksmų plane, reikia bendrų ES institucijų, nacionalinių, regioninių ir vietos valdžios institucijų, socialinių partnerių ir pilietinės visuomenės pastangų.

Tokie iššūkiai kaip klimato kaita, skaitmenizacija, didėjanti nelygybė ir demografiniai pokyčiai paskatino Europos Sąjungą (ES) parengti politiką, kuria siekiama pradėti **teisingą, tvarią ir įtraukią pertvarką**, daugiausia dėmesio skiriant Europos žaliajam kursui¹. **Plataus masto COVID-19 pandemijos ir Rusijos agresijos karo prieš Ukrainą padariniai** išryškino neatidėliotiną šio perėjimo poreikį.

Socialinės ekonomikos subjektai, kuriuose ES dirba apie 13,6 mln. žmonių², yra šios pertvarkos priešakyje. Jie įrodė, kad puikiai geba skatinti **atsparias ir įtraukias bendruomenes ir verslo modelius, demokratinį dalyvavimą ir visiems tarnaujančią ekonomiką**. Jie taip pat svariai prisideda prie BVP šalyse, kurių socialinės ekonomikos struktūros yra labiausiai išsivysčiusios³.

Socialinė ekonomika yra bendras terminas, apimantis įvairius privačius subjektus, kurie pirmenybę teikia žmonėms, socialiniams ir aplinkos apsaugos tikslams, o ne pelnui. Nors socialinės ekonomikos koncepcijos taikymo sritis ir terminai gali skirtis priklausomai nuo nacionalinių tradicijų, paprastai ją sudaro **kooperatyvai, savitarpio pagalbos draugijos, asociacijos** (įskaitant labdaros organizacijas), **fondai ir socialinės įmonės**. Šie subjektai ne tik teikia pirmenybę žmonėms ir planetai, bet ir vadovaujasi kitais pagrindiniais principais, įskaitant pelno reinvestavimą į kolektyviniams interesams ar visuomenei naudingą veiklą ir demokratinį ir (arba) dalyvaujimąjį valdymą.

Pasiūlymas dėl Tarybos rekomendacijos dėl pagrindinių socialinės ekonomikos sąlygų sukūrimo buvo paskelbtas 2021 m. Europos Komisijos **socialinės ekonomikos veiksmų plane**⁴. Šiame veiksmų plane Komisija pasiūlė konkrečius veiksmus, kurių reikia imtis iki 2030 m., kad būtų skatinamos socialinės inovacijos, socialinė ekonomika ir jos verslo bei organizaciniai modeliai ir didinama jos socialinė ir ekonominė galia skatinti pokyčius. Daugiausia dėmesio skiriama tam, kad būtų sudarytos palankios sąlygos socialinei ekonomikai augti, **palengvinant veiklos pradžią ir plėtrą ir didinant informuotumą** apie jos potencialą.

¹ Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Europos žaliasis kursas“, COM(2019) 640 *final*.

² Šis skaičius apima 28 ES valstybes nares. Žr. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, Monzon, J. L., Chaves, R. *Recent evolutions of the Social Economy in the European Union*, 2017 m., p. 66.

³ Pavyzdžiui, 10 proc. BVP Prancūzijoje, <https://www.economie.gouv.fr/leconomie-sociale-et-solidaire>.

⁴ Komisijos komunikatas „Žmonėms tarnaujančios ekonomikos kūrimas: socialinės ekonomikos veiksmų planas“, COM(2021) 778 *final*.

Europos Parlamentas savo rezoliucijoje⁵ palankiai įvertino šį veiksmų planą. Jis atitinka 2015 m. Tarybos išvadas dėl socialinės ekonomikos, kaip vieno iš pagrindinių ekonominio ir socialinio vystymosi veiksnių Europoje, skatinimo⁶, kuriose sutarta, kad svarbu skatinti socialinę ekonomiką, ir Europos Komisija paraginta imtis veiksmų sektoriaus plėtrai skatinti.

Socialinės ekonomikos pridėtinė vertė

Socialinė ekonomika gali atlikti svarbų vaidmenį sprendžiant įvairius visuomenės uždavinius. Socialinės ekonomikos pranašumai, pavyzdžiui, **kokybiškų darbo vietų kūrimas, socialinės įtraukties, įtraukties į darbo rinką ir darnaus vystymosi skatinimas**, gali padėti įgyvendinti [Europos socialinių teisių ramstį](#) ir jo pagrindinius **lygių galimybių ir galimybės įsidarbinti, tinkamų darbo sąlygų, socialinės apsaugos ir įtraukties principus**. Konkrečiai, socialinė ekonomika gali atlikti svarbų vaidmenį siekiant Europos socialinių teisių ramsčio veiksmų plane nustatytų plataus užmojo **ES pagrindinių tikslų iki 2030 m.** – užtikrinti, kad bent 78 proc. 20–64 m. amžiaus gyventojų kasmet turėtų darbą ir bent 60 proc. visų suaugusiųjų kasmet dalyvautų mokymuose, ir bent 15 mln. sumažinti žmonių, kuriems gresia skurdas ar socialinė atskirtis, skaičių, taip prisidedant prie valstybių narių prisiimtų nacionalinių išpareigojimų įgyvendinti šiuos tikslus⁷.

Tai daroma kuriant darbo vietas ir ekonomines galimybes, kurios padėtų **jaunimui ir vyresnio amžiaus žmonėms bei nepalankioje padėtyje esančioms grupėms** (pavyzdžiui, ilgalaikiams bedarbiams, psichikos ar fizinės sveikatos sutrikimų turintiems asmenims, neaktyviems, žemos kvalifikacijos asmenims, neįgaliesiems ir migrantų, rasinių ar etninių grupių asmenims, įskaitant romus) **integruotis į darbo rinką** ir visuomenę. Be to, yra skatinama užtikrinti **sąžiningas darbo sąlygas**, įtraukiant darbuotojus į valdymą ir sprendimų priėmimo procesą. Tai ypač svarbu, nes šios grupės dažnai susiduria su itin didele skurdo ar socialinės atskirties rizika. Socialinės ekonomikos teikiamos galimybės, ypač bendradarbiaujant su įprastiniu verslu, taip pat gali **padėti pagerinti padėti kituose darbo rinkos sektoriuose**. Socialinėje ekonomikoje taip pat dirba daug moterų⁸ ir teikiamos paslaugos, padedančios moterims įsidarbinti, pavyzdžiui, vaikų priežiūros paslaugos. Todėl pasiūlymu prisidedama prie **2020–2025 m. lyčių lygybės strategijos**⁹, kuria siekiama panaikinti lyčių nelygybę darbo rinkoje ir užtikrinti lygybę įvairiuose ekonomikos sektoriuose.

Socialinės ekonomikos subjektai, suteikdami prie asmenų ir vietos ekonomikos poreikių pritaikytą užimtumo galimybių ir siūlydami mokymo ir perkvalifikavimo galimybes, gali padėti darbuotojams **įgyti įgūdžių ir žinių, kurių reikia, kad jie galėtų reaguoti į darbo rinkos pokyčius**. Tai ypač svarbu įgyvendinant dvejopą pertvarką. Įgūdžių ugdymas gali

⁵ 2022 m. liepos 6 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl ES socialinės ekonomikos veiksmų plano (2021/2179(INI)).

⁶ Tarybos išvados dėl socialinės ekonomikos, kaip vieno iš pagrindinių ekonominio ir socialinio vystymosi veiksnių, skatinimo (dok. 15071/15).

⁷ Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Europos socialinių teisių ramsčio veiksmų planas“, COM(2021) 102 *final*.

⁸ Kai kuriose šalyse ši procentinė dalis yra gerokai didesnė nei įprastame privačiame sektoriuje ar net viešajame sektoriuje. Pavyzdžiui, Prancūzijoje 40 proc. privačiame sektoriuje (išskyrus socialinę ekonomiką) ir 63 proc. viešajame sektoriuje dirbančių žmonių yra moterys, palyginti su 68 proc. socialinėje ekonomikoje. CNCRESS, *État des lieux de l'égalité femmes-hommes dans l'Économie Sociale et Solidaire*, 2019 m., p. 6.

⁹ Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Lygybės sąjunga. 2020–2025 m. lyčių lygybės strategija“, COM(2020) 152 *final*.

padėti sumažinti darbo jėgos trūkumą ir prisidėti prie bendro ekonomikos augimo. Pavyzdžiui, socialinės ekonomikos subjektai dažnai rengia mokymo darbo vietoje ir mokymosi darbo vietoje programas, kurioms naudinga dalijimosi žiniomis kultūra, kurią lemia šiame sektoriuje galiojanti kolektyvinė ir bendradarbiavimo etika. Kai kurie socialinės ekonomikos subjektai rengia su skaitmeniniais ir žaliaisiais įgūdžiais susijusius mokymo kursus, kurie yra prieinami palankių sąlygų neturinčioms grupėms, ir taip prisideda prie teisingesnės pertvarkos.

Veikdami pagal principą „iš apačios į viršų“ ir priartėję prie bendruomenių, piliečių ir problemų, su kuriomis jie susiduria, socialinės ekonomikos subjektai turi didelį potencialą atlikti **socialinių inovacijų kūrėjų** vaidmenį ir rasti sprendimus, kuriuos būtų galima plėtoti ir (arba) atkartoti ir kurie gali prisidėti prie sisteminių socialinių pokyčių. Socialinė ekonomika gali padėti rasti naujoviškų būdų teikti pagrindines socialines paslaugas, papildančias nacionaliniu lygmeniu teikiamas viešąsias paslaugas, siekiant **bendrai ir ekonomiškai efektyviai teikti kokybiškas ir į asmenį orientuotas socialines paslaugas**. Pavyzdžiui, socialinės ekonomikos subjektai gali būti svarbūs valdžios institucijų partneriai teikiant aukštos kokybės priežiūros paslaugas, kaip pripažįstama Europos priežiūros strategijoje¹⁰.

Socialinė ekonomika taip pat gali padėti įgyvendinti ES pramonės strategiją¹¹. Strategijoje pristatomi iššūkiai, su kuriais susiduria 14 pramonės ekosistemų, įskaitant artumo ir socialinės ekonomikos ekosistemą, kad būtų galima įgyvendinti dvejopą pertvarką ir padidinti jos atsparumą. Socialinės ekonomikos subjektai turi didelį potencialą **kurti tvarius produktus ir paslaugas ir taikyti įtraukius verslo modelius**. Novatoriškumo pavyzdžiai – energetikos bendrijos ir kooperatyvai, ekologinis žemės ūkis, tvarus turizmas ir žiediniai produktai bei paslaugos. Socialinės ekonomikos subjektai ir novatoriai dažnai laikomi žaliosios pertvarkos lyderiais, padedančiais užtikrinti teisingesnę ir įtraukesnę pertvarką, ją įtvirtinant solidarumo vertybėmis.

Taikant socialinės ekonomikos verslo modelius kuriama **vertė vietos ekonomikai ir visuomenei**, nes jais skatinamas jų įtraukumas, atsparumas ir tvarumas. Toks verslas yra tvirtai susijęs su vietos ekonomika ir siekia tarnauti bendruomenei, kurioje jis yra įsikūręs, taikydamas vietos poreikiais grindžiamų inovacijų, kurias diegiant kuo didesniu mastu išnaudojami vietos išteklių ir turtas, o ekonominė nauda ir pajamos gražinamos į vietos ekonomiką, koncepciją. Tai padeda skatinti vietos ekonomiką ir atsigavimą, skatinant naujas įmones ir darbo vietų kūrimą tose srityse ypač svarbiuose sektoriuose. Jie apima žemės ūkį ir ekologiškų maisto produktų gamybą kaimo ir atokiose vietovėse, ES atokiausiuose regionuose¹², vietovėse, kuriose reikia atgaivinti ekonomiką, ir mėlynojoje ekonomikoje. Socialinės ekonomikos subjektai taip pat gali būti naudingi žiedinei ekonomikai, skatindami veiklą, susijusią su tvariu gaminių projektavimu, gaminių remonto bei pakartotinio naudojimo ir atliekų surinkimo bei perdirbimo masto didinimu, taip skatindami veikiančią antrinių žaliavų rinką. Be to, padėdami atgaivinti kaimo ir atokias vietas, socialinės ekonomikos subjektai gali padėti sušvelninti demografines tendencijas šiuose regionuose.

¹⁰ Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui dėl Europos priežiūros strategijos, COM(2022) 440 *final*.

¹¹ Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Naujosios 2020 m. pramonės strategijos atnaujinimas. Bendrosios rinkos stiprinimas siekiant Europos ekonomikos atsigavimo“, COM(2021) 350 *final*.

¹² ES yra devyni atokiausi regionai – Prancūzijos Gviana, Gvadelupa, Martinika, Majotas, Reunjono sala ir Sen Martenas (Prancūzija), Azorų ir Madeiros salos (Portugalija) ir Kanarų salos (Ispanija), – esantys vakarinėje Atlanto vandenyno dalyje, Karibų jūros baseine, Amazonės miškuose ir Indijos vandenyne. Iš viso juose gyvena 4,8 mln. gyventojų.

Iššūkiai

Pastaraisiais metais padidėjo informuotumas apie socialinę ekonomiką ir jos pripažinimas nacionaliniu ir regioniniu lygmenimis¹³. Kelios valstybės narės yra nustačiusios su socialinėmis įmonėmis ir (arba) socialine ekonomika susijusias tikslines teises sistemas ir politiką. Vis dėlto iš įrodymų matyti, kad priemonės, kurių ėmėsi valstybės narės, **ne visada duoda veiksmingų rezultatų**. Taip gali būti dėl šių priežasčių:

- **trūksta aiškumo ir supratimo** apie socialinės ekonomikos **principus ir aprėptį**;
- nepakankamai pripažįstama **socialinės ekonomikos pridėtinė vertė** visuomenei ir ekonomikai, ypač reaguojant į naujas tendencijas;
- taikant paramos priemones ilgainiui pradeda trūkti nuoseklumo ir (arba) socialinės ekonomikos subjektai be reikalo ribojami tam tikra veikla ar tam tikrų rūšių verslo modeliais¹⁴;
- teisinių sistemų susiskaidymas;
- riboti valstybių narių administraciniai ir politiniai gebėjimai;
- trūksta **tikslių duomenų ir statistinių duomenų** apie sektorių, o tai trukdo suprasti jo dydį ir poveikį, ir
- trūksta skirtingiems socialinės ekonomikos subjektų gyvavimo ciklo etapams **pritaikyto finansavimo**¹⁵.

Šie trūkumai lemia tai, kad daugelyje ES šalių šio sektoriaus **potencialas nėra išnaudotas**. Pavyzdžiui, 2017 m. apmokamo darbo dalis šiame sektoriuje valstybėse narėse buvo 0,6–9,9 proc., o ES vidurkis – 6,3 proc.¹⁶. Iš šių rodiklių matyti, kad šio sektoriaus išsivystymo lygis visos ES mastu yra nevienodas.

Pritaikyti politiką ir teisės aktus prie socialinės ekonomikos poreikių yra sudėtinga užduotis, nes ją sudaro įvairūs subjektai ir alternatyvūs verslo modeliai, taip pat daug įvairių joje veikiančių sektorių. Pavyzdžiui, socialiniai subjektai veikia žemės ūkio, statybos, pakartotinio naudojimo ir remonto, atliekų tvarkymo, energetikos ir klimato, finansų ir draudimo, nekilnojamojo turto, švietimo, priežiūros, meno ir daugelyje kitų sričių.

Todėl socialinei ekonomikai poveikį daro kelios **horizontaliosios ir sektorių politikos kryptys ir nuostatos**, pavyzdžiui, nuostatos, kuriomis reglamentuojama darbo rinkos politika, sveikatos priežiūros ir priežiūros paslaugos, švietimas, įgūdžiai ir mokymas, mokesčiai, viešieji pirkimai, konkurencija, pramonė, vietos ir regionų vystymasis ir teritorinis

¹³ Europos Komisija, Užimtumo, socialinių reikalų ir įtraukties generalinis direktoratas, Carini, C. Borzaga, C., Chiomento, S. *et al.*, *Social enterprises and their ecosystems in Europe – Comparative synthesis report*, Leidinių biuras, 2019 m.

¹⁴ Pavyzdžiui, kai kuriose šalyse teisinis statusas, tinkamas tam tikrų kategorijų socialinėms įmonėms, pvz., integracijos į darbo rinką socialinėms įmonėms, gali būti pernelyg ribojantis socialinių poreikių, kuriuos šios organizacijos turi siekti patenkinti, atžvilgiu. Be to, dėl pernelyg ribojančio ES taisyklių, pavyzdžiui, viešųjų pirkimų taisyklių, perkėlimo į nacionalinę teisę socialinės ekonomikos subjektai gali nukentėti.

¹⁵ Apskaičiuota, kad socialinių įmonių finansavimo trūkumas Europoje siekia beveik 1 mlrd. EUR per metus, o mikrofinansavimo srityje – 12,9 mlrd. EUR per metus visoje ES. Apskaičiuota, kad socialinei ekonomikai remti 2014–2020 m. programavimo laikotarpiu iš ES biudžeto buvo sutelkta bent 2,5 mlrd. EUR, o Komisija siekia padidinti 2021–2027 m. laikotarpio paramą.

¹⁶ Šis skaičius apima 28 ES valstybes nares. Žr. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, Monzon, J. L., Chaves, R. *Recent developments of the Social Economy in the European Union*, 2017 m., p. 69.

bendradarbiavimas. Todėl, norint veiksmingai remti socialinę ekonomiką, reikia laikytis visa apimančio požiūrio, kuriuo būtų atsižvelgiama į visus tarpusavyje susijusius aspektus, darančius poveikį sektoriui.

Pasiūlymo tikslas

Norint veiksmingai išnaudoti socialinės ekonomikos potencialą, reikia pritaikyti **teisines sistemas** ir valdžios institucijų vykdomą **tikslinę politiką**¹⁷. Be to, siekiant suprasti konkrečius sektoriaus poreikius ir palengvinti bendravimą su jo suinteresuotosiomis šalimis, labai svarbu veiksmingai organizuoti **administracines ir institucines struktūras**.

Siekdama išspręsti šios užduoties sudėtingumo problemą, Komisija per daugelį metų parengė valdžios institucijoms skirtas gaires ir dokumentus. Pavyzdžiai apima [socialinių pirkimų vadovą](#), ataskaitą „[Veiksmingų socialiai atsakingų viešųjų pirkimų užtikrinimas](#)“, [socialinių įmonių teisinių sistemų vadovą](#), politikos informacinius pranešimus dėl [socialinį poveikį turinčių priemonių](#) ir [žiedinės ekonomikos, tyrimus skaitmenizacijos](#) ir [socialinės ekonomikos ir tradicinių įmonių bendradarbiavimo klausimais](#) ir ataskaitą dėl [socialinių ir ekologinių inovacijų grupių](#).

Todėl galime pasinaudoti šiais ištekliais ir priemonėmis, taip pat didele valstybių narių ir ES nepriklausančių šalių partnerių patirtimi, kad parengtume **išsamias, nuoseklias ir naujausias rekomendacijas**, kaip skatinti socialinę ekonomiką visose politikos srityse ir teisinėse sistemose.

Siūloma iniciatyva siekiama pagerinti **galimybes dalyvauti darbo rinkoje** ir **socialinę įtrauktį**, padedant valstybėms narėms **integruoti socialinę ekonomiką į jų socialinę ir ekonominę politiką** ir **kuriant paramos priemones bei šiam sektoriui palankią aplinką**. Pasiūlymu, kuriuo remiama socialinė ekonomika, taip pat siekiama skatinti tvarų ekonomikos ir pramonės vystymąsi, prisidėti prie teritorinės sanglaudos valstybėse narėse ir remti socialines inovacijas. Siekiant to bus remiamasi moksliniais tyrimais, patirtimi ir suinteresuotųjų šalių atsiliepimais, kad būtų galima parengti rekomendacijas, kaip **pritaikyti viešąją politiką ir teisines sistemas**, kad jomis būtų remiama socialinė ekonomika, ypač tose srityse, kuriose ji yra mažiau išvystyta. Taip pat bus parengtos rekomendacijos, kaip **pritaikyti administracines ir institucines struktūras**, kad jos remtų šiuos subjektus ir bendradarbiautų su sektoriaus suinteresuotosiomis šalimis.

Siūloma iniciatyva turi sinergijos su kitais socialinės ekonomikos veiksmų plane paskelbtais veiksmais elementų. Visų pirma ji glaudžiai susijusi su **socialinės ekonomikos vartų iniciatyva**, pradėta kartu su šiuo pasiūlymu, kuria siekiama didinti informuotumą ir palengvinti prieigą prie informacijos ir išteklių socialinei ekonomikai remti. Naudojantis vartais bus galima susipažinti su informacija apie ES politiką ir finansavimo programas, gairėmis, faktais ir rodikliais, taip pat geriausios praktikos pavyzdžiais.

Prie šios Rekomendacijos pridedami du Komisijos tarnybų darbiniai dokumentai mokesčių klausimais, kuriuose pateikiama faktinė informacija apie dabartinę apmokestinimo teisinių sistemų padėtį valstybėse narėse ir teismų praktiką šiais klausimais:

- [\[SWD\(2023\) xyzx\]](#) „**Atitinkamos socialinės ekonomikos subjektų apmokestinimo sistemos**“, grindžiamas analize ir valstybių narių valdžios institucijų ir socialinės ekonomikos suinteresuotųjų šalių pateikta informacija, ir

¹⁷ Pavyzdžiui, projekto „Pirkimas siekiant socialinio poveikio“ [ataskaitoje](#) pabrėžiama, kad socialiai atsakingus viešuosius pirkimus lengviau įgyvendinti šalyse, kuriose yra socialinių įmonių teisinės sistemos ar teisinės formos.

- [SWD(2023) xyz] „Nediskriminacinis labdaros organizacijų ir jų rėmėjų apmokestinimas: ES teismų praktikos principai“, kuriame pateikiamas šio pagrindinio principo, kaip jį aiškina Europos Sąjungos Teisingumo Teismas, aprašymas.

Kaip paskelbta **2023 m. Komisijos darbo programoje**¹⁸, Komisija taip pat pateiks iniciatyvą dėl asociacijų tarpvalstybinės veiklos bendrojoje rinkoje, kuria siekiama pašalinti reguliavimo ir administracines kliūtis, su kuriomis bendrojoje rinkoje susiduria daugiau nei vienoje valstybėje narėje veiklą vykdančios asociacijos. Inicatyva padės stiprinti ES asociacijų ekonominę ir visuomeninę poveikį. Šios teisėkūros iniciatyvos tikslas yra susijęs su Tarybos rekomendacijos tikslu skatinti socialinę įtrauktį ir galimybę dalyvauti darbo rinkoje, skatinant socialinei ekonomikai palankią aplinką, kuri padėtų pagerinti socialinės ekonomikos subjektams taikomas reguliavimo ir administracines sąlygas.

- **Suderinamumas su toje pačioje politikos srityje galiojančiomis nuostatomis**

Socialinės ekonomikos veiksmų planas parengtas atsižvelgiant į **Socialinio verslo iniciatyvą**¹⁹ (2011 m.) – artimiausio laikotarpio veiksmų planą, kuriuo siekiama remti socialinių įmonių augimą ir paskatinti diskusijas dėl šiam sektoriui skirtų vidutinio ir ilgojo laikotarpių strategijų. Ji grindžiama **Pradedančiųjų ir veiklą plečiančių įmonių iniciatyva**²⁰ (2016 m.), kuria siekiama platesnio tikslo, t. y. suteikti novatoriškoms pradedančiosioms įmonėms galimybių tapti pasaulyje pirmaujančiomis įmonėmis, gerinant partnerystes, ugdant įgūdžius, gaunant finansavimą ir šalinant kliūtis, su kuriomis susiduria veiklą pradedantys verslininkai (įskaitant socialinės ekonomikos subjektus), kad jie galėtų plėsti savo veiklą bendrojoje rinkoje.

Kartu su socialinės ekonomikos veiksmų planu šiuo pasiūlymu toliau daroma pažanga įgyvendinant rekomendacijas, išdėstytas 2015 m. Tarybos išvadose dėl socialinės ekonomikos, kaip vieno iš pagrindinių ekonominio ir socialinio vystymosi veiksnių Europoje, skatinimo.

Šis pasiūlymas ne tik padeda siekti pagal **Europos socialinių teisių ramstį** ir jo veiksmų planą nustatytų tikslų, kaip minėta pirmiau, bet ir yra susijęs su kitomis iniciatyvomis **užimtumo ir socialinės įtraukties** politikos srityse.

Siekiant sėkmingai įgyvendinti **Europos priežiūros strategiją** ir pagerinti tiek prižiūrimų, tiek prižiūrinių asmenų padėtį visoje ES, labai svarbu užtikrinti, kad visos suinteresuotosios šalys prisiimtų bendrą įsipareigojimą. Socialinės ekonomikos subjektai papildo kokybišką priežiūros paslaugų teikimo veiklą pridėtinė verte, nes jie laikosi į asmenį orientuoto požiūrio ir reinvestuoja pelną į savo misiją ir vietos bendruomenes. Sukūrus socialinei ekonomikai palankią aplinką, įskaitant geresnes galimybes gauti finansavimą, galima padėti pasiekti tikslą visoje ES teikti kokybiškas, įperkamas ir prieinamas priežiūros paslaugas. Tai taip pat gali padėti užtikrinti teisingesnes darbo sąlygas darbuotojams, visų pirma skatinant socialinį

¹⁸ Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „2023 m. Komisijos darbo programa. Tvirta ir vieninga Sąjunga“, COM(2022) 548 *final*.

¹⁹ Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Socialinio verslo iniciatyva. Socialinėms įmonėms plėtoti palankios aplinkos kūrimas socialinių inovacijų ekonomikoje“, KOM(2011) 0682 galutinis.

²⁰ Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Europos ateities lyderiai: pradedančiųjų ir veiklą plečiančių įmonių iniciatyva“, COM(2016) 0733 *final*.

dialogą pagal **pasiūlymą dėl Tarybos rekomendacijos dėl socialinio dialogo stiprinimo Europos Sąjungoje**²¹. Tai pasakytina ir apie **Europos vaiko garantijų sistemoje**²² nustatytus tikslus, nes socialinės ekonomikos subjektai gali atlikti tam tikrą vaidmenį kuriant ir teikiant kokybiškas paslaugas vaikams, ypač vaikams, kuriems reikia pagalbos, pavyzdžiui, paslaugas, susijusias su įtraukiuoju švietimu, popamokine priežiūra, laisvalaikiu ir kultūrine veikla. **ES vaiko teisių strategija**²³ visų pirma sustiprinamas ES įsipareigojimas kovoti su vaikų skurdu ir apsaugoti vaikus bei paauglius nuo smurto. Priemonių, kuriomis kovojama su smurtu ir diskriminacija, visų pirma pažeidžiamų vaikų atžvilgiu, skatinimą remtų visos visuomenės grupės, įskaitant socialinės ekonomikos subjektus.

Pasiūlymas taip pat susijęs su **lygybės sąjunga** ir susijusiomis strategijomis, įskaitant **2020–2025 m. lyčių lygybės strategiją, 2021–2030 m. neįgaliųjų teisių strategiją**²⁴, **LGBTIQ asmenų lygybės strategiją**²⁵, **ES kovos su rasizmu veiksmų planą**²⁶ ir **2020–2030 m. ES romų strateginį planą**²⁷. Sprendžiant problemas, su kuriomis susiduria palankių sąlygų neturinčios ir nepakankamai atstovaujamos grupės, socialinė ekonomika gali padėti žmonėms integruotis į darbo rinką ir kovoti su socialine atskirtimi.

Pasiūlymu taip pat prisidedama prie **2021–2027 m. Integracijos ir įtraukties veiksmų plano**²⁸, kuriuo siekiama remti sėkmingą migrantų ir migrantų kilmės ES piliečių integraciją ir įtrauktį į ES visuomenę. Socialinė ekonomika padeda integruoti migrantus, pavyzdžiui, suteikti darbo galimybių, įdarbinant integracijos į darbo rinką socialinėse įmonėse, kurios yra pritaikytos prie jų poreikių, ir taip integruojant į darbo rinką.

Remdamos socialinę ekonomiką integruojant jaunimą į darbo rinką ir tuo tikslu rengdamos mokymus, pameistrystės programas bei remdamos darbo vietas (įskaitant socialinio verslumo skatinimą), valstybės narės gali padidinti kokybiškų galimybių, kuriomis gali pasinaudoti jaunimas, skaičių ir taip sudaryti sąlygas įgyvendinti **sustiprintą Jaunimo garantijų iniciatyvą**²⁹.

²¹ Pasiūlymas dėl Tarybos rekomendacijos dėl socialinio dialogo stiprinimo Europos Sąjungoje, COM(2023) 38 *final*.

²² 2021 m. birželio 14 d. Tarybos rekomendacija (ES) 2021/1004, kuria nustatoma Europos vaiko garantijų sistema.

²³ Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „ES vaiko teisių strategija“, (COM(2021) 142 *final*).

²⁴ Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Lygybės sąjunga. 2021–2030 m. neįgaliųjų teisių strategija“, COM(2021) 101 *final*.

²⁵ Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Lygybės sąjunga. 2020–2025 m. LGBTIQ asmenų lygybės strategija“, COM(2020) 698 *final*.

²⁶ Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Lygybės sąjunga. 2020–2025 m. ES kovos su rasizmu veiksmų planas“, COM(2020) 565 *final*.

²⁷ Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Lygybės sąjunga. ES romų lygybės, įtraukties ir dalyvavimo strateginis planas“, COM(2020) 620 *final*.

²⁸ Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „2021–2027 m. Integracijos ir įtraukties veiksmų planas“, COM(2020) 758 *final*.

²⁹ 2020 m. spalio 30 d. Tarybos rekomendacija „Tiltas į darbo rinką. Sustiprinta Jaunimo garantijų iniciatyva“, kuria pakeičiama 2013 m. balandžio 22 d. Tarybos rekomendacija dėl Jaunimo garantijų iniciatyvos nustatymo“, (2020/C 372/01) (OL C 372, 2020 11 4, p. 1–9).

Socialinė ekonomika taip pat gali prisidėti prie įgūdžių trūkumo mažinimo, perkvalifikuojant asmenis ir keliant jų kvalifikaciją ir šiuo tikslu rengiant mokymą darbo vietoje bei kitų formų mokymą. Todėl šis pasiūlymas yra susijęs su **Europos įgūdžių darbotvarke**³⁰ ir jos tikslais stiprinti tvarų konkurencingumą, užtikrinti socialinį teisingumą ir didinti atsparumą. 2022 m. gegužės mėn. Komisija pradėjo įgyvendinti Įgūdžių pakto partnerystę, kuria siekiama stiprinti artumo ir socialinės ekonomikos sektoriuje dirbančių žmonių įgūdžius. Aljansas įgyvendina sektorių bendradarbiavimo įgūdžių srityje planą, daugiausia dėmesio skirdamas darbo rinkos integracijos srityje veiklą vykdančioms socialinėms įmonėms³¹.

- **Suderinamumas su kitomis Sąjungos politikos sritimis**

Šis pasiūlymas papildo ir atitinka nemažai kitų ES iniciatyvų.

Jis atitinka Europos Komisijos **Europos žaliąjį kursą**, t. y. planą iki 2050 m. neutralizuoti ES poveikį klimatui ir efektyviai naudoti išteklius, taip pat **Skaitmeninio dešimtmečio politikos programą**³², t. y. aiškiais tikslais ir principais grindžiamą Europos skaitmeninio suverenumo viziją. Konkrečiai, socialinė ekonomika gali prisidėti prie veiksmų, vykdomų pagal **ilgalaikę konkurencingumo strategiją**³³, **Žaliojo kurso pramonės planą**³⁴, **Poveikio klimatui neutralizavimo pramonės aktą**³⁵ ir **iniciatyvą „REPowerEU“**³⁶, ir jais pasinaudoti, kad būtų padidintas Europos nulinio poveikio klimatui pramonės konkurencingumas ir remiamas spartus perėjimas prie neutralaus poveikio klimatui ekonomikos. Siekdama pabrėžti ir sustiprinti šį vaidmenį, 2022 m. lapkričio mėn. Europos Komisija paskelbė kartu su suinteresuotosiomis šalimis parengtą **artumo ir socialinės ekonomikos ekosistemos pertvarkos scenarijų**³⁷, kuriame nustatyta keturiolika veiksmų sričių pagal ES pramonės strategiją. **2022 m. birželio 16 d. Tarybos rekomendacijoje dėl teisingo perėjimo prie neutralaus poveikio klimatui ekonomikos užtikrinimo**³⁸ taip pat pripažįstama, kad socialinės ekonomikos subjektai gali padėti užtikrinti, kad ši pertvarka būtų socialiniu požiūriu sąžininga ir teisinga.

Komisija parengė valstybėms narėms skirtas gaires³⁹, kuriose jos raginamos spręsti darbo jėgos ir įgūdžių trūkumo problemą atnaujinant savo **nacionalinius energetikos ir klimato**

³⁰ Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Europos įgūdžių darbotvarkė, kuria siekiama tvaraus konkurencingumo, socialinio sąžiningumo ir atsparumo“, COM(2020) 274 *final*.

³¹ „B-WISE“ yra pagal programą „Erasmus+“ finansuojamas projektas, kuriuo siekiama parengti Europos strategiją, kuria būtų tenkinami įgūdžių poreikiai, visų pirma skaitmeniniai įgūdžiai, integracijos į darbo rinką socialinių įmonių sektoriuje.

³² 2022 m. gruodžio 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos sprendimas (ES) 2022/2481, kuriuo nustatoma 2030 m. skaitmeninio dešimtmečio politikos programa (OL L 323, 2022 12 19, p. 4–26).

³³ Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Ilgalaikis ES konkurencingumas. Perspektyvos po 2030 m.“, COM(2023) 168 *final*.

³⁴ Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Europos Vadovų Tarybai, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Žaliojo kurso pramonės planas poveikio klimatui neutralizavimo amžiui“, COM(2023) 62 *final*.

³⁵ Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl priemonių sistemos Europos poveikio klimatui neutralizavimo technologijos produktų gamybos ekosistemai stiprinti sukūrimo (Poveikio klimatui neutralizavimo pramonės aktas), COM(2023) 161.

³⁶ Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Planas „REPowerEU““, COM(2022) 230 *final*.

³⁷ Ataskaita, „**Artumo ir socialinės ekonomikos ekosistemos pertvarkos scenarijus**“.

³⁸ Atitinka 2022 m. birželio 16 d. Tarybos rekomendaciją dėl sąžiningo perėjimo prie neutralaus poveikio klimatui ekonomikos užtikrinimo (OL C 243, 2022 6 27, p. 35–51).

³⁹ Komisijos pranešimas dėl valstybėms narėms skirtų 2021–2030 m. nacionalinių energetikos ir klimato srities veiksmų planų atnaujinimo gairių (OL C 495, 2022 12 29, p. 24–55).

srities veiksmų planus, kad būtų užtikrinta kvalifikuotos darbo jėgos pasiūla perėjimui prie šviesios energijos. Socialinės ekonomikos subjektai gali būti įtraukti į šias strateginio planavimo priemones.

Pasiūlymu remiamas 2020 m. kovo mėn. priimto **žiedinės ekonomikos veiksmų plano**⁴⁰ įgyvendinimas. Siekiant įveikti trejopą klimato kaitos, biologinės įvairovės nykimo ir taršos krizę, veiksmų planu siekiama integruoti žiedinės ekonomikos veiksmus, kad būtų sukurta neutralaus poveikio klimatui, efektyvaus išteklių naudojimo ir konkurencinga ekonomika. Tarpsektorinis socialinės ekonomikos pobūdis ir jos, kaip iniciatoriaus, vaidmuo kuriant su žiedine ekonomika susijusias darbo vietas yra veiksniai, galintys prisidėti prie sektoriaus plėtros. Visų pirma ji gali prisidėti prie Komisijos raginimo skatinti tvarių gaminių gamybą, grindžiamą **pasiūlymu dėl tvarių gaminių ekologinio projektavimo reikalavimų nustatymo sistemos**⁴¹ ir skatinti prekių taisymą ir pakartotinį naudojimą, kaip nurodyta žiedinės ekonomikos veiksmų plane. Pasiūlymas taip pat svarbus **MVĮ strategijai**⁴², kuria remiamos visų sektorių mažosios ir vidutinės įmonės, mažinant reguliavimo našumą ir gerinant galimybes patekti į rinkas bei gauti finansavimą.

Galiausiai pasiūlymu padedama siekti 2015 m. pagal Jungtinių Tautų Darnaus vystymosi darbotvarkę iki 2030 m. priimtų **darnaus vystymosi tikslų** (DVT). Socialinė ekonomika tam tikru būdu padeda siekti daugumos DVT, visų pirma tikslo panaikinti skurdą (1-asis DVT) ir užtikrinti deramą darbą bei ekonomikos augimą (8-asis DVT). Po to, kai 2022 m. birželio 10 d. Tarptautinės darbo organizacijos 110-ojoje Tarptautinėje darbo konferencijoje buvo priimta **Rezoliucija dėl deramo darbo ir socialinės bei solidarumo ekonomikos**⁴³, taip pat 2022 m. birželio 10 d. – **EBPO rekomendacija dėl socialinės ir solidarumo ekonomikos ir socialinių inovacijų**⁴⁴ ir 2023 m. balandžio 18 d. – **Jungtinių Tautų rezoliucija dėl socialinės ir solidarumo ekonomikos skatinimo siekiant darnaus vystymosi**⁴⁵, tarptautinis politinis postūmis skatinti socialinę ekonomiką stiprėja.

2. TEISINIS PAGRINDAS, SUBSIDIARUMO IR PROPORCINGUMO PRINCIPAI

• Teisinis pagrindas

Pasiūlymas bus grindžiamas Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 292 straipsniu kartu su SESV 149 straipsniu ir 153 straipsnio h ir j punktais.

• Subsidiarumo principas (neišimtinės kompetencijos atveju)

Pasiūlyme valstybėms narėms pateikiamos rekomendacijos dėl strategijos ir politikos, kuriomis pripažįstamas, remiamas ir grindžiamas socialinės ekonomikos indėlis padedant žmonėms įsidarbinti ir užtikrinant jų socialinę įtrauktį. Jis apima rekomendacijas dėl veiksmų, kuriais būtų remiamas tolygus socialinės ekonomikos vystymasis visoje ES, ir dėl novatoriško

⁴⁰ Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Naujas žiedinės ekonomikos veiksmų planas, kuriuo siekiama švaresnės ir konkurencingesnės Europos“, COM(2020) 98 *final*.

⁴¹ Pasiūlymas dėl reglamento, kuriuo nustatoma tvarių gaminių ekologinio projektavimo reikalavimų nustatymo sistema ir panaikinama Direktyva 2009/125/EB, 2022/0095 (COD).

⁴² Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Tvarios ir skaitmeninės Europos MVĮ strategija“, COM(2020) 103 *final*.

⁴³ https://www.ilo.org/ilc/ILCSessions/110/reports/texts-adopted/WCMS_848633/lang--en/index.htm.

⁴⁴ <https://www.oecd.org/cfe/leed/social-economy/social-economy-recommendation/>.

⁴⁵ <https://unsse.org/wp-content/uploads/2023/04/A-77-L60.pdf>.

požiūrio į užimtumą skatinimo bendradarbiaujant su šiuo sektoriumi. Jis atitinka subsidiarumo principą, nes jame nustatyti pagrindiniai principai, kurie yra ypač naudingi valstybės narėms, kuriose šis sektorius yra mažiau išvystytas, kartu suteikiant valstybės narėms galimybę lanksčiai įgyvendinti rekomendacijas.

Visų pirma pasiūlyme atsižvelgiama į įvairias valstybių narių socialinėje ekonomikoje vyraujančias tradicijas, jos apimtį ir joje vartojamus terminus. Jis nedaro didelio poveikio valstybių narių finansinei pusiausvyrai ar jų gebėjimui išlaikyti ar įgyvendinti platesnio užmojo politiką.

- **Proporcingumo principas**

Pasiūlymu remiami ir papildomi valstybių narių veiksmai, kuriais siekiama užtikrinti geresnę galimybę dalyvauti darbo rinkoje ir geresnę socialinę įtrauktį, taikant priemones, padedančias sukurti socialinei ekonomikai palankią aplinką. Jame pripažįstama nacionalinės praktikos ir sistemų įvairovė ir tai, kad dėl skirtingų nacionalinių, regioninių ar vietos aplinkybių rekomendacijos gali būti įgyvendinamos skirtingai. Todėl valstybės narės gali lanksčiai įgyvendinti pasiūlymą, prisitaikydamos prie savo išskirtinių aplinkybių.

Proporcingumo principas buvo esminis renkantis tinkamą pasiūlymo priemonę.

- **Priemonės pasirinkimas**

Ši priemonė yra pasiūlymas dėl Tarybos rekomendacijos. Ji grindžiama esamais ES teisės aktais ir politika ir atitinka priemones, taikomas ES užimtumo ir socialinės politikos veiksmų srityje. Rekomendacijoje, kuri yra neprivaloma teisinė priemonė, vadovaujamosi prielaida, kad valstybės narės turi teisinę kompetenciją socialinės politikos srityje. Joje taip pat atsižvelgiama į tai, kad socialinės ekonomikos tradicijos, apimtis, terminai ir išsivystymo lygis skiriasi ES. Rekomendacija siunčiamas ženklas apie valstybių narių įsipareigojimą siekti dokumente nurodytų tikslų ir naudoti jame nurodytas priemones ir suteikiamas tvirtas pagrindas bendradarbiauti šioje srityje ES lygmeniu.

3. **EX POST VERTINIMO, KONSULTACIJŲ SU SUINTERESUOTOSIOMIS ŠALIMIS IR POVEIKIO VERTINIMO REZULTATAI**

- **Galiojančių teisės aktų *ex post* vertinimas / tinkamumo patikrinimas**

Netaikoma.

- **Konsultacijos su suinteresuotosiomis šalimis**

Komisija surengė išsamias konsultacijas dėl šios iniciatyvos, kuriose dalyvavo plačioji visuomenė ir įvairios suinteresuotosios šalys. Buvo paskelbtas **kvietimas teikti informaciją**, gauta **Europos regionų komiteto** perspektyvinė nuomonė ir surengti susitikimai **su socialiniais partneriais, pilietinės visuomenės organizacijomis, Užimtumo ir Socialinės apsaugos komitetais ir Socialinės ekonomikos ir socialinių įmonių ekspertų grupe. Europos Parlamento Jungtinė grupė socialinės ekonomikos klausimais ir Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas** (pagal Socialinės ekonomikos kategoriją) taip pat prisidėjo nustatant numatomą pasiūlymo taikymo sritį.

Šių konsultacijų tikslas buvo susidaryti bendrą subalansuotą vaizdą apie visas susijusias suinteresuotąsias šalis – valstybes nares, socialinės ekonomikos subjektus, finansavimo tarpininkus ir akademinės bendruomenės atstovus. Konsultacijų procesas suteikė išvalgų, kuriomis remtasi atliekant parengiamąjį darbą, galimybę į pasiūlymą įtraukti papildomų perspektyvų. Išsami informacija apie konsultacijų procesą nagrinėjama prie šio pasiūlymo pridėtame **tarnybų darbiname dokumente**.

- **Tiriamųjų duomenų rinkimas ir naudojimas**

Pasiūlymas grindžiamas ne tik per konsultacijas su suinteresuotosiomis šalimis gauta informacija, bet ir per pastaruosius metus surinktais išsamiais duomenimis, susijusiais su socialinės ekonomikos politika ir teisinėmis sistemomis. Pagrindiniai duomenų šaltiniai buvo šie:

- 2020 m. [socialinių įmonių ekosistemų visose ES šalyse lyginamasis tyrimas](#), kurį atliekant tyrėjai konsultavosi su daugiau kaip 750 suinteresuotųjų šalių, įskaitant politikos formuotojus, socialinių įmonių, socialinių įmonių tinklų ir kitų paramos organizacijų atstovus, akademinės bendruomenės atstovus ir ekspertus iš visų valstybių narių bei kitų šalių;
- [Geresnio verslumo politikos priemonė, nuodugnios socialinės verslumo politikos keliose valstybėse narėse apžvalgos](#) ir tarptautiniai [socialinės ir solidarumo ekonomikos socialinio poveikio vertinimo](#) bei [socialinės ir solidarumo ekonomikos teisinės sistemos](#) vadovai, parengti bendradarbiaujant su EBPO;
- EBPO rekomendacija dėl socialinės ir solidarumo ekonomikos ir socialinių inovacijų, priimta 2022 m. birželio 10 d., ir [Politikos vadovas dėl socialinės ir solidarumo ekonomikos socialinio poveikio vertinimo](#);
- tyrimas [Recent evolutions of the social economy in the European Union](#) (liet. „Naujausia socialinės ekonomikos raida Europos Sąjungoje“), kurį 2017 m. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto užsakymu atliko Tarptautinis viešosios, socialinės ir kooperatinės ekonomikos mokslinių tyrimų ir informacijos centras;
- 2020 m. [Komisijos 2011 m. socialinio verslo iniciatyvos ir jos tolesnių veiksmų poveikio tyrimas](#), grindžiamas daugiau kaip 300 pokalbių su įvairiomis suinteresuotosiomis šalimis iš visų ES valstybių narių, ir
- ataskaita „[Artumo ir socialinės ekonomikos ekosistemos pertvarkos scenarijus](#)“ ir per bendro kūrimo procesą gauta informacija.

- **Poveikio vertinimas**

Siūlomoje priemonėje – Tarybos rekomendacijoje – pateikiamos gairės, kaip pritaikyti politiką ir teisine sistemas, kad būtų remiami socialinės ekonomikos subjektai, ir valstybėms narėms suteikiama galimybė lanksčiai rengti bei įgyvendinti priemones, atsižvelgiant į savo nacionalinę praktiką ir socialinės ekonomikos ekosistemų pobūdį. Todėl poveikio vertinimo nereikia.

Pasiūlymas gali padėti pagerinti socialinei ekonomikai palankią aplinką, ypač tose valstybėse narėse, kuriose socialinė ekonomika yra mažiau išvystyta. Tai padės užtikrinti tolygesnį sektoriaus vystymąsi visoje ES.

- **Reglamentavimo tinkamumas ir supaprastinimas**

Netaikoma.

- **Pagrindinės teisės**

Šia Rekomendacija gerbiamos pagrindinės teisės ir laikomasi principų, pripažintų Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijoje. Socialinėje ekonomikoje pirmenybė teikiama socialinei atsakomybei ir atsakomybei už aplinką, dalyvavimui ir demokratiniam valdymui, o tai dera su Chartijos siekiu skatinti lygybę ir solidarumą.

4. POVEIKIS BIUDŽETUI

Šis pasiūlymas neturi finansinio poveikio ES biudžetui.

5. KITI ELEMENTAI

- **Įgyvendinimo planai ir stebėseną, vertinimas ir ataskaitų teikimo tvarka**

23 dalyje valstybėms narėms rekomenduojama per 18 mėnesių nuo pasiūlymo priėmimo priimti arba atnaujinti savo socialinės ekonomikos strategijas.

24 dalyje valstybėms narėms rekomenduojama peržiūrėti ir patobulinti savo administracines ir institucines struktūras visais valdymo lygmenimis.

25 dalyje valstybėms narėms rekomenduojama stebėti ir vertinti Tarybos rekomendacijos įgyvendinimą nacionaliniu lygmeniu ir į procesą įtraukti regionines ir vietos valdžios institucijas bei suinteresuotąsias šalis. Komisija stebės įgyvendinimą, nuolat konsultuodamasi su valstybėmis narėmis per Užimtumo komitetą ir Socialinės apsaugos komitetą.

Pagal 26 dalį valstybių narių prašoma oficialiai pranešti apie pažangą, padarytą įgyvendinant Rekomendaciją, ne vėliau kaip per ketverius metus nuo Rekomendacijos priėmimo ir dar kartą po to praėjus penkeriems metams.

Siekiant sumažinti ES vyriausybėms tenkančią ataskaitų teikimo našą, tikslus pirmosios ataskaitos pateikimo laikas turėtų sutapti su EBPO rekomendacijoje dėl socialinės ir solidarumo ekonomikos ir socialinių inovacijų numatyta ataskaitų teikimo sistema. Tuo remdamasi Komisija parengs šios Rekomendacijos įgyvendinimo ataskaitą ir pateiks ją Užimtumo komitetui ir Socialinės apsaugos komitetui aptarti.

- **Aiškinamieji dokumentai (direktyvoms)**

Netaikoma.

- **Išsamus konkrečių pasiūlymo nuostatų paaiškinimas**

1–3 dalyse nurodyti šios Rekomendacijos tikslai ir taikymo sritis.

4 dalyje pateikiamos socialinės ekonomikos ir socialinių įmonių apibrėžtys.

5–8 dalyse valstybėms narėms rekomenduojama imtis priemonių, kuriomis būtų **skatinama galimybė dalyvauti darbo rinkoje ir socialinė įtrauktis**, pasitelkiant socialinę ekonomiką. Konkrečiau:

5 dalyje valstybėms narėms rekomenduojama įgyvendinti **darbo rinkos politiką**, kuria būtų remiami socialinių įmonių darbuotojai ir jų reintegracija į darbo rinką, remiamas valstybinių užimtumo tarnybų, socialinės ekonomikos subjektų ir įprastinio verslo bendradarbiavimas, siekiant geriau pasiekti nesimokantį, nedirbantį ir mokymuose nedalyvaujantį jaunimą, skatinamas socialinis verslumas kaip priemonė savarankiškam darbui ir apskritai užimtumui kurti, sudaromos sąlygos didesniai neįgaliųjų skaičiui įsidarbinti ir skatinamas socialinis dialogas bei kolektyvinės derybos, siekiant užtikrinti sąžiningas darbo sąlygas.

6 dalyje valstybėms narėms rekomenduojama pripažinti ir remti socialinės ekonomikos subjektų indėlį užtikrinant **socialinę įtrauktį** ir įtraukti juos į socialinių ir priežiūros paslaugų, aprūpinimo būstu paslaugų kūrimą ir teikimą, taip pat į vaikų ir jaunimo švietimą ir jiems skirtą veiklą.

7 dalyje valstybėms narėms rekomenduojama remti socialinei ekonomikai reikalingą **mokymą ir įgūdžių ugdymą**, rengiant su rinkos poreikiais susijusią informaciją apie įgūdžius, bendradarbiaujant su socialinės ekonomikos subjektais, kad būtų sudarytos palankesnės sąlygos darbuotojų mokymui, siekiant sumažinti įgūdžių trūkumą ir palengvinti jų perėjimą į darbo rinką, taip pat sukurti nacionalinius ar tarpvalstybinius socialinės ekonomikos kompetencijos centrus, bendradarbiaujant su profesinio rengimo ir mokymo paslaugų teikėjais.

8 dalyje valstybėms narėms rekomenduojama stiprinti socialinės ekonomikos subjektų vaidmenį remiant **socialines inovacijas** ir pagrindiniuose vietos plėtros ir užimtumo sektoriuose, taip pat remtis socialinės ekonomikos indėliu į **teisingą dvejopą pertvarką**, kartu skatinant tvarią ekonominę ir pramonės plėtrą bei teritorinę sanglaudą.

9–21 dalyse valstybėms narėms rekomenduojama kurti socialinės ekonomikos skatinimo sistemas, rengiant ir įgyvendinant išsamias šio sektoriaus strategijas. Konkrečiau:

13 dalyje valstybėms narėms rekomenduojama gerinti **galimybes** socialinėje ekonomikoje **gauti viešąjį ir privatųjį finansavimą**, sudarant sąlygas socialinio finansavimo ekosistemoms ir naudojant turimas lėšas, pavyzdžiui, ES lėšas.

14–16 dalyse valstybėms narėms rekomenduojama **gerinti socialinės ekonomikos subjektų patekimą į rinkas**, skatinant socialiai atsakingus viešuosius pirkimus, atsižvelgiant į dabartinės Europos viešųjų pirkimų teisinės sistemos teikiamas galimybes, ir remiant socialinės ekonomikos subjektų ir įprastinio verslo bendradarbiavimą.

17 dalyje valstybėms narėms rekomenduojama kuo geriau pasinaudoti dabartinėmis galimybėmis pagal ES teisėje nustatytas **valstybės pagalbos taisykles** socialinei ekonomikai remti.

18 dalyje valstybėms narėms rekomenduojama užtikrinti, kad **mokesčių sistemos** netrukdytų socialinės ekonomikos vystymuisi, įvertinti, ar mokesčių sistemomis pakankamai skatinama jos plėtra, ir stiprinti tarpvalstybinę filantropiją.

19 dalyje valstybėms narėms rekomenduojama remti socialinės ekonomikos subjektų pastangas įdiegti **socialinio poveikio vertinimo ir valdymo procesus**, taikomus konkretaus projekto ar organizacijos socialiniam poveikiui matuoti ir įvertinti.

20–21 dalyse valstybėms narėms rekomenduojama **didinti informuotumą** apie socialinę ekonomiką ir jos indėlį, be kita ko, stebint socialinės ekonomikos vystymąsi ir rezultatus ir šiuo tikslu pasitelkiant **mokslinius tyrimus, duomenis ir statistiką**.

22 dalyje palankiai vertinamas Komisijos ketinimas remti Tarybos rekomendacijos įgyvendinimą, be kita ko, imantis tolesnių veiksmų.

23–26 dalyse aptariamas įgyvendinimo, stebėsenos ir vertinimo procesas.

Pasiūlymas

TARYBOS REKOMENDACIJA

dėl socialinės ekonomikos pagrindinių sąlygų sukūrimo

EUROPOS SAJUNGOS TARYBA,

atsižvelgdama į Sutartį dėl Europos Sąjungos veikimo, ypač į jos 292 straipsnį kartu su 149 straipsniu ir 153 straipsnio h ir j punktais,

atsižvelgdama į Europos Komisijos pasiūlymą,

atsižvelgdama į Regionų komiteto nuomonę⁴⁶,

kadangi:

- (1) 2017 m. lapkričio 17 d. paskelbtame komunikate dėl Europos socialinių teisių ramsčio⁴⁷ nustatyti principai, kuriais siekiama remti sąžiningas ir gerai veikiančias darbo rinkas ir gerovės sistemas. Jie apima 1 principą dėl teisės į kokybišką ir įtraukų švietimą, mokymą ir mokymąsi visą gyvenimą, 2 principą dėl lyčių lygybės, 3 principą dėl lygių galimybių, 4 principą dėl aktyvaus užimtumo rėmimo, 5 principą dėl saugaus ir lankstaus užimtumo ir 11 bei 16–20 principus dėl vaikų, neįgaliųjų ir benamių socialinės apsaugos ir įtraukties, taip pat galimybės naudotis pagrindinėmis paslaugomis, sveikatos priežiūra ir ilgalaikę priežiūra;
- (2) 2021 m. birželio mėn. Europos Vadovų Taryba, laikydamosi Porto deklaracijos⁴⁸, palankiai įvertino Sąjungos pagrindinius 2030 m. tikslus, nustatytus Europos socialinių teisių ramsčio veiksmų plane⁴⁹. Šiais tikslais siekiama, kad užimtumo lygis būtų bent 78 proc., kad bent 60 proc. visų suaugusiųjų kasmet dalyvautų mokymuose ir kad žmonių, kuriems gresia skurdas ar socialinė atskirtis, būtų bent 15 mln. mažiau (iš kurių bent 5 mln. – vaikai). Tada valstybės narės visose trijose srityse nustatė nacionalinius tikslus, kad padėtų pasiekti šiuos bendrus tikslus;
- (3) nepaisant per pastarąjį dešimtmetį padarytos pažangos mažinant skurdą ir socialinę atskirtį, 2021 m. buvo 95,4 mln. žmonių, kuriems tebegrėsė tokia rizika. Žmonių, gyvenančių namų ūkiuose, kuriuose (beveik) nė vienas narys neturi darbo, skurdo rizika padidėjo, o daugelyje valstybių narių padidėjo ir skurdo gilumas bei trukmė. Kokybiškas ir tvarus užimtumas yra labai svarbus siekiant sumažinti šią problemą. Dėl

⁴⁶ Regionų komiteto nuomonė „Socialinei ekonomikai palankios aplinkos kūrimas. Vietos ir regionų perspektyva“ (CDR 5492/2022).

⁴⁷ Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Europos socialinių teisių ramsčio veiksmų planas“, COM(2021) 102 *final*.

⁴⁸ <https://www.consilium.europa.eu/lt/press/press-releases/2021/05/08/the-porto-declaration/>

⁴⁹ Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Europos socialinių teisių ramsčio veiksmų planas“, COM(2021) 102 *final*.

socialinės ekonomikos veikimo būdo, jos veiksmų ir siekiamų tikslų jai tenka svarbus vaidmuo gerinant socialinę įtrauktį ir užtikrinant vienodą galimybę dalyvauti darbo rinkoje. Todėl ji padeda sėkmingai įgyvendinti Europos socialinių teisių ramstį;

- (4) socialinės ekonomikos subjektai gali kurti ir išlaikyti kokybiškas darbo vietas; ji padeda siekti palankių sąlygų neturinčių grupių socialinės įtraukties ir įtraukties į darbo rinką bei lygių galimybių visiems. Tai atitinka bendrus įtraukaus ekonomikos gaivinimo principus, pabrėžtus valstybių narių užimtumo politikos gairėse, išdėstytose Tarybos sprendime (ES) 2022/2296⁵⁰. Jie gali skatinti tvarų ekonomikos ir pramonės vystymąsi ir aktyvų piliečių dalyvavimą visuomenės gyvenime. Socialinės ekonomikos subjektai taip pat svariai prisideda prie Europos gerovės sistemų, nes papildoma viešąsias paslaugas, gaivina Europos kaimo vietas ir vietas, kuriose gyventojų skaičius mažėja, ir atlieka svarbų vaidmenį tarptautinės vystymosi politikos srityje;
- (5) 2021 m. gruodžio 9 d. Europos Komisija priėmė socialinės ekonomikos veiksmų planą⁵¹. Veiksmų planu prisidedama prie Europos Komisijos prioriteto kurti žmonėms tarnaujančią ekonomiką ir jis suderintas su 2015 m. Tarybos išvadomis dėl socialinės ekonomikos, kaip vieno iš pagrindinių ekonominio ir socialinio vystymosi veiksnių Europoje, skatinimo⁵². Veiksmų plane Komisija pasiūlė konkrečias priemones, kurios turi būti įgyvendintos tiek Sąjungos, tiek nacionaliniu lygmeniu. Šių priemonių tikslas – skatinti socialines inovacijas, remti socialinės ekonomikos plėtrą ir išnaudoti jos socialinę ir ekonominę galią skatinti pokyčius. Šiomis priemonėmis siekiama sukurti tinkamas sąlygas socialinės ekonomikos klestėjimui, sudaryti galimybes socialinės ekonomikos subjektams pradėti ir plėsti veiklą ir užtikrinti, kad socialinė ekonomika bei jos potencialas būtų labiau matomi. Savo 2022 m. liepos 6 d. rezoliucijoje⁵³ Europos Parlamentas palankiai įvertino šį veiksmų planą;
- (6) socialinė ekonomika, kuri kai kuriose valstybėse narėse taip pat vadinama solidarumo ekonomika ir (arba) socialine ir solidarumo ekonomika, apima įvairius subjektus, taikančius skirtingus verslo ir organizacinius modelius, pagal kuriuos pirmenybė teikiama socialiniams ir (arba) aplinkos apsaugos tikslams, o ne pelnui. Šie subjektai gali būti įvairių teisinių formų, pavyzdžiui, kooperatyvai, savitarpio pagalbos draugijos, asociacijos ir fondai, taip pat socialinės įmonės, kurios kai kuriose valstybėse narėse laikomos specifinės teisinės formos įmonėmis. Jie laikosi bendrų principų, pagal kuriuos didžioji dalis pelno reinvestuojama į socialinius ir (arba) aplinkos apsaugos tikslus ir taikomas demokratinis ir (arba) dalyvaujamas valdymas. Konkreti socialinės ekonomikos subjektų taikomo valdymo forma skiriasi priklausomai nuo jų pobūdžio, masto ir veiklos sąlygų. Taigi demokratinio arba dalyvaujamojo valdymo principas yra įvairių formų, pradedant tiesioginiu narių dalyvavimu valdymo procesuose ir baigiant atstovaujamoju narių ar partnerių dalyvavimu vykdant atskiras valdymo funkcijas. Pavyzdžiui, kooperatyvuose, savitarpio pagalbos draugijose ir asociacijose šis principas dažnai būna „vienas

⁵⁰ 2022 m. lapkričio 21 d. Tarybos sprendimas (ES) 2022/2296 dėl valstybių narių užimtumo politikos gairių (OL L 304, 2022 11 24, p. 67–77).

⁵¹ Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Žmonėms tarnaujančios ekonomikos kūrimas: socialinės ekonomikos veiksmų planas“, COM(2021) 778 *final*.

⁵² Tarybos išvados dėl socialinės ekonomikos, kaip vieno iš pagrindinių ekonominio ir socialinio vystymosi veiksnių, skatinimo (dok. 15071/15).

⁵³ 2022 m. liepos 6 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl ES socialinės ekonomikos veiksmų plano (2021/2179(INI)).

asmuo – vienas balsas“. Socialinės ekonomikos subjektų sprendimų priėmimo procesams būdingos kontrolės sistemos ir santykiai tarp įvairių subjekto veiklos dalyvių, įskaitant vadovus, partnerius, darbuotojus ir naudos gavėjus. Sutelkdami šiuos skirtingus dalyvius, socialinės ekonomikos subjektai skatina įvairių suinteresuotųjų šalių pastangas, nukreiptas į dalyvavimo, atskaitomybės ir skaidrumo kultūrą ir dedamas siekiant bendro tikslo;

- (7) socialinės ekonomikos subjektai dažnai siekia sukurti ekonominių galimybių, kuriomis būtų skatinama socialinė įtrauktis ir palankių sąlygų neturinčių grupių, įskaitant neįgaluosius ir psichikos sveikatos problemų turinčius asmenis, integracija į darbo rinką. Integracijos į darbo rinką socialinės įmonės yra tam tikros rūšies socialinės įmonės, kurių tikslas – padėti šioms žmonių grupėms integruotis į visuomenę ir darbo rinką, suteikiant įvairaus kvalifikacijos lygio darbo vietas ir užtikrinant įtraukias bei lanksčias darbo sąlygas. Pavyzdžiui, darbuotojams migrantams teikiant kalbinę paramą ir neįgaliesiems pritaikant užduotis ir darbo aplinką, jiems gali būti padėta išbristi iš skurdo ir socialinės atskirties. Ilgalaikiams bedarbiams ir kitiems asmenims, kuriems sunku įsidarbinti, šios įsidarbinimo galimybės gali tapti atspirties tašku patekti į kitus darbo rinkos sektorius ir padėti įveikti kliūtis įsidarbinti;
- (8) naujos socialinės įmonės gali būti labai veiksminga darbo vietų kūrimo ir teigiamų socialinių pokyčių priemonė. Socialinė ekonomika gali suteikti galimybių kai kurioms nepakankamai atstovaujamos grupėms, pavyzdžiui, moterims ir jaunimui, dalyvauti darbo rinkoje arba steigti socialines įmones. Pasaulinės verslumo stebėsenos priemonės duomenimis, 55 proc. pasaulio socialinių verslininkų yra vyrai ir 45 proc. – moterys, o apskritai savarankiškai dirbančių moterų skaičius viršija vyrų skaičių santykiu 2:1. Remiantis naujausio „Eurobarometro“ tyrimo dėl jaunimo požiūrio į socialinį verslumą duomenimis, jaunimas pripažįsta socialinių ir aplinkos apsaugos tikslų bei dalyvaujamojo vadovavimo svarbą. Valstybės narės galėtų apsvarstyti būdus, kaip kuo labiau sumažinti potencialiems verslininkams trukdančias kliūtis, pavyzdžiui, užtikrinti, kad jie galėtų naudotis tinkama socialine apsauga. Kai kurios valstybės narės sumažino socialinio draudimo įmokas kaip paskatą socialinės ekonomikos subjektams samdyti darbuotojus. Siekiant užtikrinti mažųjų ir šeimos įmonių veiklos tęstinumą ir išvengti darbo vietų praradimo, pavyzdžiui, restruktūrizavimo atveju, taip pat gali būti užtikrinta verslo perdavimo darbuotojams sistema, kad būtų galima steigti darbuotojų kooperatyvus;
- (9) socialinės ekonomikos subjektai taip pat skatina jaunimo, ypač nedirbančio, nesimokančio ir mokymuose nedalyvaujančio jaunimo, įtrauktį. Jie rengia mokymo ir įgūdžių ugdymo programas ir pameistrystės programas, nurodomas 2018 m. kovo 15 d. Tarybos rekomendacijoje dėl kokybiškos ir veiksmingos pameistrystės europinės sistemos⁵⁴, ir suteikia užimtumo galimybių. Todėl jie padeda siekti Jaunimo garantijų iniciatyvos tikslų, nurodytų 2020 m. spalio 30 d. Tarybos rekomendacijoje „Tiltas į darbo rinką. Sustiprinta Jaunimo garantijų iniciatyva“⁵⁵ ir 2022 m. birželio 16 d. Tarybos rekomendacijoje dėl europinio požiūrio į mikrokredencialus mokymuisi visą

⁵⁴ 2018 m. kovo 15 d. Tarybos rekomendacija dėl kokybiškos ir veiksmingos pameistrystės europinės sistemos (OL C 153, 2018 5 2, p. 1–6).

⁵⁵ 2020 m. spalio 30 d. Tarybos rekomendacija „Tiltas į darbo rinką. Sustiprinta Jaunimo garantijų iniciatyva“, kuria pakeičiama 2013 m. balandžio 22 d. Tarybos rekomendacija dėl Jaunimo garantijų iniciatyvos nustatymo“ (OL C 372, 2020 11 4, p. 1–9).

gyvenimą ir įsidarbinamumui skatinti⁵⁶. Sąjungos finansavimas, pavyzdžiui, Reglamentu (ES) 2021/1057⁵⁷ nustatyta programa „Europos socialinis fondas +“, gali padėti socialinės ekonomikos subjektams atlikti šį vaidmenį. Šiuo tikslu valstybėse narėse įgyvendinamos sėkmingos valstybinių užimtumo tarnybų ir socialinės ekonomikos subjektų bendradarbiavimo iniciatyvos⁵⁸. Pagal šias iniciatyvas socialinės ekonomikos subjektai atlieka svarbų vaidmenį nustatant asmenis, kuriems reikia pagalbos, ir rengiant jiems pritaikytus planus, kurie padėtų jiems pasiekti socialinę ir profesinę integraciją, įskaitant mokymo ir darbo galimybes;

- (10) socialinės ekonomikos subjektai gali skatinti sąžiningas darbo sąlygas, į savo valdymą ir sprendimų priėmimą įtraukdami darbuotojus. Skatinant socialinį dialogą ir kolektyvines derybas socialinėje ekonomikoje galima pagerinti darbuotojų darbo sąlygas. Valstybės narės gali skatinti šį socialinės ekonomikos aspektą ir juo remtis bei pasinaudoti su juo susijusia praktine patirtimi, įtraukdamos socialinės ekonomikos subjektus į aktyvios darbo rinkos politikos formavimą ir įgyvendinimą⁵⁹;
- (11) socialinės ekonomikos subjektai prisideda prie lygybės sąjungos, nes skatina nepalankioje padėtyje esančių ir nepakankamai atstovaujamų grupių socialinę įtrauktį, teikdami socialines ir priežiūros paslaugas (įskaitant vaikų priežiūrą, sveikatos priežiūrą ir ilgalaikę priežiūrą), socialinį būstą ir remdama specialiųjų poreikių turinčius vaikus ir jaunimą. Jie padeda mažinti nelygybę, pavyzdžiui, vyrų ir moterų užimtumo skirtumą, tiek tiesiogiai įdarbindami daug moterų, tiek teikdami priežiūros paslaugas, kuriomis sudaromos sąlygos globėjams, kurių dauguma yra moterys, dalyvauti darbo rinkoje. Socialinė ekonomika, kaip svarbi viešojo sektoriaus partnerė, gali svariai prisidėti kuriant ir teikiant stacionariosios globos, globos namuose ir bendruomeninės globos paslaugas. Įgyvendindamos partnerystės iniciatyvas, valdžios institucijos ir socialinės ekonomikos subjektai gali teikti kokybiškas, prieinamas ir įperkamas globos paslaugas;
- (12) profesinio rengimo ir mokymo sistemos atlieka labai svarbų vaidmenį suteikiant žmonėms įgūdžių, kurių reikia darbo vietoje ir asmeniniam tobulėjimui bei pilietiškumui. Jos taip pat padeda užtikrinti kvalifikuotą darbo jėgą, kuri galėtų prisidėti prie teisingos dvejopos žaliosios ir skaitmeninės pertvarkos. Socialinės ekonomikos subjektai siūlo darbo galimybes, mokymo ir mokymosi darbo vietoje programas, pritaikytas prie asmens ir vietos ekonomikos poreikių. Jos gali padėti įdiegti individualiąsias mokymosi sąskaitas, nurodytas 2022 m. birželio 16 d. Tarybos rekomendacijoje dėl individualiųjų mokymosi sąskaitų⁶⁰. Todėl jos gali padėti sukurti kvalifikuotą ir lanksčią darbo jėgą, gebančią reaguoti į pokyčius darbo rinkoje, galimai

⁵⁶ 2022 m. birželio 16 d. Tarybos rekomendacija dėl europinio požiūrio į mikrokredencialus mokymuisi visą gyvenimą ir įsidarbinamumui skatinti (OL C 243, 2022 6 27, p. 10–25).

⁵⁷ 2021 m. birželio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2021/1057, kuriuo nustatomas „Europos socialinis fondas +“ (ESF+) ir panaikinamas Reglamentas (ES) Nr. 1296/2013 (OL L 231, 2021 6 30, p. 21–59).

⁵⁸ Vienas iš pavyzdžių – Belgijos parama, teikiama „*collectief maatwerk*“, kuri apima finansinę paramą integracijos į darbo rinką socialinėms įmonėms.

⁵⁹ Vienas iš pavyzdžių – Prancūzijos iniciatyva „*Territoires Zéro Chômeurs de Longue Durée*“, kuria siekiama kovoti su ilgalaikiu nedarbu, steigiant ne pelno organizacijas vietovėse, kuriose yra aukštas ilgalaikio nedarbo lygis, siekiant įdarbinti vietos gyventojus pagal neterminuotas darbo sutartis, kad jie galėtų vykdyti bendruomenei naudingą veiklą, pavyzdžiui, perdirbimo, vaikų priežiūros ir vietos aplinkos apželdinimo. Panašios iniciatyvos pradėtos įgyvendinti Gruningene (Nyderlandai) ir Marientalyje (Austrija).

⁶⁰ 2022 m. birželio 16 d. Tarybos rekomendacija dėl individualiųjų mokymosi sąskaitų, 2022/C 243/03 (OL C 243, 2022 6 27, p. 26–34).

palengvindamos perėjimą iš vienos darbo vietos į kitą ir padėdamos sumažinti darbo jėgos trūkumą bei taip prisidedamos prie bendro ekonomikos augimo. Valstybės narės gali išnaudoti šį potencialą, kaupdamos su įgūdžiais susijusią informaciją, sudarydamos palankesnes sąlygas mokymo veiklai ir rengdamos švietimo programas;

- (13) siekiant ekonominės, socialinės ir teritorinės sanglaudos, regionų ir vietos lygmenimis reikia spręsti dvejopos pertvarkos ir demografinių pokyčių keliamus uždavinius. Socialinės ekonomikos subjektai paprastai veikia pagal principą „iš apačios į viršų“, yra arti bendruomenių, piliečių ir problemų, su kuriomis jie susiduria, dažnai veikia kaip socialiniai novatoriai ir ieško sprendimų, kuriuos būtų galima plėtoti ir (arba) atkartoti ir kurie padėtų įgyvendinti sisteminius socialinius pokyčius. Pavyzdžiui, socialinė ekonomika galėtų suteikti įgūdžių tobulinimo galimybių žemos kvalifikacijos darbuotojams iš sektorių, kuriuose vyksta dideli pokyčiai, ir tiekti įperkamas pagrindines prekes mažas pajamas gaunančioms grupėms. Atokiose ir kaimo vietovėse, kuriose yra mažiau užimtumo ir švietimo galimybių, socialinės ekonomikos subjektai gali suteikti labai reikalingų galimybių, dėl kurių šie regionai taptų patrauklesni. Todėl plėtojant ES socialinės ekonomikos ekosistemas prisidedama prie senėjimo, gyventojų skaičiaus mažėjimo ir kitų demografinių tendencijų padarinių sušvelninimo ir prie vietos ekonomikos ir pramonės plėtros skatinimo, visų pirma kaimo ir atokiose vietovėse ir atokiausiuose ES regionuose, pavyzdžiui, žemės ūkio, ekologiško maisto gamybos ir mėlynosios ekonomikos sektoriuose;
- (14) skatinant bendruomenės inicijuotą vietos plėtrą ir socialinėms inovacijoms palankias ekosistemas stiprinama socialinė ekonomika ir skatinamas perėjimas prie neutralaus poveikio klimatui ekonomikos, laikantis Europos žaliojo kurso⁶¹ ir Žaliojo kurso pramonės plano⁶². Atsižvelgiant į svarbų socialinės ekonomikos vaidmenį plėtojant žiedinę ekonomiką, kuriant kompleksines ir nuoseklias pramonės politikos priemones, susijusias su pakartotiniu naudojimu, taisymu ir perdirbimu, galėtų būti skatinama veikianti antrinių žaliavų rinka, optimizuojamas socialinės ekonomikos indėlis siekiant žiedinės ekonomikos veiksmų plane⁶³ nustatytų tikslų ir didinamas Europos poveikio klimatui neutralizavimo pramonės konkurencingumas. Skaitmeninėje srityje veiklą vykdančios socialinės ekonomikos subjektai įrodė, kad gali įgalinti piliečius ir įmones dalyvauti įtraukioje ir į žmogų orientuotoje skaitmeninėje pertvarkoje ir aktyviai dalyvauti siekiant Sprendimu (ES) 2022/2481⁶⁴ nustatytos 2030 m. skaitmeninio dešimtmečio politikos programos ir Europos deklaracijos dėl skaitmeninio dešimtmečio skaitmeninių teisių ir principų⁶⁵ tikslų. Siekdama padidinti šios dvejopos pertvarkos pereinant prie žaliosios ir skaitmeninės visuomenės atsparumą, 2021 m. gegužės mėn. Komisija atnaujino Sąjungos pramonės strategiją. Strategijoje išdėstyti uždaviniai, su kuriais susiduria 14 pramonės ekosistemų, įskaitant artumo ir socialinės ekonomikos ekosistemą;

⁶¹ Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Europos Vadovų Tarybai, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Europos žaliasis kursas“, COM(2019) 640 *final*.

⁶² Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Europos Vadovų Tarybai, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Žaliojo kurso pramonės planas poveikio klimatui neutralizavimo atžiu“, COM(2023) 62 *final*.

⁶³ Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Naujas žiedinės ekonomikos veiksmų planas, kuriuo siekiama švaresnės ir konkurencingesnės Europos“, COM(2020) 98 *final*.

⁶⁴ 2022 m. gruodžio 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos sprendimas (ES) 2022/2481, kuriuo nustatoma 2030 m. skaitmeninio dešimtmečio politikos programa (OL L 323, 2022 12 19, p. 4–26).

⁶⁵ Europos deklaracija dėl skaitmeninio dešimtmečio skaitmeninių teisių ir principų, COM(2022) 28 *final*.

- (15) kad socialinė ekonomika galėtų išnaudoti savo potencialą remti patekimą į darbo rinką, socialinę įtrauktį, įgūdžių ugdymą, teritorinę sanglaudą ir tvarią ekonominę plėtrą, jai reikia palankios sistemos. Kadangi socialinei ekonomikai įtaką daro horizontalioji ir sektorių politika ir nuostatos, kuriant palankią sistemą reikia atsižvelgti į socialinės ekonomikos ypatumus ir papildomas kliūtis, su kuriomis susiduria socialinės ekonomikos subjektai plėtodami savo veiklą ir kurios riboja jų galimybes vykdyti savo veiklą kartu su įprastiniu verslu. Socialinės ekonomikos subjektai siekia ne kuo labiau padidinti našumą ir pelną, o teigiamų rezultatų visuomenei. Jiems reikia paramos priemonių ir palankios finansinės, administracinės ir teisinės aplinkos, kuria būtų atsižvelgiama į jų verslo modelių ypatumus, susijusius su valdymu, pelno paskirstymu, darbo sąlygomis ir poveikiu. Šios priemonės suteikia jiems galimybę, pavyzdžiui, įdarbinti mažiau našius darbuotojus arba teikti socialines paslaugas prieinamomis kainomis. Reikia išsamių strategijų, kad būtų sukurtos palankios sistemos. Tai gali apimti reguliavimo priemonių priėmimą arba politikos ir iniciatyvų įgyvendinimą ar pritaikymą, siekiant remti socialinės ekonomikos indėlį siekiant socialinių ir aplinkosaugos tikslų ir didinti jų ekonominę ir pramoninę vertę. Įgyvendinant šias strategijas turėtų būti stebima pažanga ir vertinamas iniciatyvų veiksmingumas, prireikus atliekami koregavimai ir patobulinimai ir galiausiai siekiama veiksmingesnių ir efektyvesnių šio sektoriaus veiklos rezultatų. Strategijas gali reikėti priimti įvairiais valdymo lygmenimis (nacionaliniu, regioniniu ir vietos), priklausomai nuo institucinės struktūros ir aplinkybių kiekvienoje valstybėje narėje. Regionų ir kitais subnacionaliniais lygmenimis galėtų būti priimtoms socialinės ekonomikos strategijos, kurios būtų aiškiai susietos su regioninės plėtros tikslais ir prioritetais, taip užtikrinant kuo didesnę abipusę naudą;
- (16) siekiant sėkmingai parengti ir įgyvendinti socialinės ekonomikos strategijas, labai svarbu įtraukti socialinės ekonomikos suinteresuotąsias šalis. Kelios valstybės narės jau įsteigė aukšto lygio grupes, kurios skatina valdžios institucijų ir socialinės ekonomikos subjektų⁶⁶ dialogą. Socialinės ekonomikos atstovaujantieji tinklai taip pat gali būti kolektyvinių veiksmų platforma, jie gali palengvinti bendradarbiavimą ir dalijimąsi informacija, taip pat sukurti gebėjimų stiprinimo ir tarpusavio mokymosi galimybių;
- (17) viešoji finansinė parama atlieka svarbų vaidmenį sudarant sąlygas socialinės ekonomikos subjektams pradėti veiklą ir plėstis. Apskritai socialinės ekonomikos subjektams sunkiau gauti finansinių išteklių nei kitoms įmonėms. Pavyzdžiui, nepaisant kai kurių teigiamų pokyčių, socialinių įmonių finansų rinkų analizė atskleidė nuolatinį finansavimo socialinėms įmonėms paklausos ir pasiūlos neatitikimą Europoje tiek skolos, tiek nuosavo kapitalo atžvilgiu. Kadangi socialinės ekonomikos subjektai siekia daryti teigiamą socialinį poveikį ir (arba) poveikį aplinkai ir gali paskirstyti savo finansuotojams ir savininkams tik ribotą pelno dalį, jei apskritai gali tai padaryti, jie nėra tinkami investuotojams, siekiantiems didelės finansinės grąžos. Paramos priemonės, skirtos šiai problemai spręsti, paprastai yra fragmentiškos ir jų veiksmingumas labai skiriasi. Tai gali būti labai įvairios priemonės nuo dotacijų ir subsidijų iki konsultavimo ir gebėjimų stiprinimo paslaugų ir jas dažnai teikia inkubatoriai. Taigi dar yra daug ką tobulinti teikiant įvairiems socialinės ekonomikos subjekto gyvavimo ciklo etapams pritaikytą finansavimą, todėl galėtų būti naudinga toliau remti privačiojo sektoriaus lėšų sutelkimą ir kitas papildomas priemones, kad

⁶⁶ Pavyzdžiui, Prancūzijos Aukščiausioji socialinės ir solidarumo ekonomikos taryba, Ispanijos socialinės ekonomikos plėtros taryba ir Portugalijos nacionalinė socialinės ekonomikos taryba.

socialinės ekonomikos subjektai galėtų lengviau gauti finansavimą. Vienas iš tokių būdų – suteikti galimybę individualiems santaupų turėtojams arba darbuotojams, dalyvaujantiems darbdavio finansuojamuose pensijų ar taupymo planuose, pasirinkti taupymo planą, pagal kurį dalis jų santaupų investuojama į socialinę įmonę⁶⁷;

- (18) Sąjunga suteikia daug finansavimo galimybių socialinei ekonomikai remti. Finansavimą teikia „Europos socialinis fondas +“, Reglamentu (ES) 2021/1058⁶⁸ įsteigtas Europos regioninės plėtros fondas, Reglamentu (ES) 2021/1056⁶⁹ įsteigtas Teisingos pertvarkos fondas, Reglamentu (ES) Nr. 1305/2013⁷⁰ įsteigtas Europos žemės ūkio fondas kaimo plėtrai, Reglamentu (ES) 2021/690⁷¹ nustatyta bendrosios rinkos programa, Reglamentu (ES) 2021/523⁷² nustatyta programa „InvestEU“ ir, kai tinkama, Reglamentu (ES) 2021/241⁷³ nustatyta Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonė. Sąjunga taip pat teikia konsultacinę paramą per platformą „Fi-compass“, kad būtų sukurtos sanglaudos politikos fondų finansinės priemonės. Valstybės narės, įskaitant regionines ir vietos valdžios institucijas, galėtų geriau pasinaudoti šiomis galimybėmis priimdamos konkrečias socialinės ekonomikos priemones. Techninė parama⁷⁴ yra dar viena Sąjungos priemonė, kuria galima pasinaudoti siekiant pagerinti valstybių narių gebėjimus rengti ir įgyvendinti socialinės ekonomikos stiprinimo politiką;
- (19) prekių tiekimas ir paslaugų teikimas bei bendradarbiavimas su valdžios institucijomis ir įprastiniu verslu yra labai svarbus socialinės ekonomikos vystymuisi, pajamų gavimui ir padedant socialinės ekonomikos subjektams tapti finansiškai savarankiškais. Dėl lankstumo galimybių, suteikiamų pagal Sąjungos viešųjų pirkimų taisykles, perkančiosios organizacijos viešuosius pirkimus gali naudoti strategiškiau, nustatydamos novatoriškus, žaliuosius ir socialinius kriterijus, taip galiausiai prisidedamos prie tvaresnės, įtraukesnės ir konkurencingesnės ekonomikos. Tačiau dauguma sutarčių vis dar skiriama remiantis tik kaina. Kadangi socialinės ekonomikos subjektai siekia teikti visuomeninę ir kolektyvinę naudą, o ne teikti paslaugas mažiausia kaina, jiems sunku konkuruoti įprastuose viešųjų pirkimų procesuose, nepaisant to, kad jie gali suteikti viešųjų pirkimų procesui didesnę pridėtinę vertę. Taip pat yra galimybių didinti socialinės ekonomikos subjektų pajėgumą užsiimti verslu, be kita ko, sistemingiau integruojantis į įprastinio verslo vertės grandines ir užmezgant

⁶⁷ Pavyzdžiui, „*Les Fonds Communs de Placement d'Entreprise solidaires*“ Prancūzijoje.

⁶⁸ 2021 m. birželio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2021/1058 dėl Europos regioninės plėtros fondo ir Sanglaudos fondo (OL L 231, 2021 6 30, p. 60–93).

⁶⁹ 2021 m. birželio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2021/1056, kuriuo įsteigiamas Teisingos pertvarkos fondas (OL L 231, 2021 6 30, p. 1–20).

⁷⁰ 2013 m. gruodžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1305/2013 dėl paramos kaimo plėtrai, teikiamos Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai (EŽŪFKP) lėšomis, kuriuo panaikinamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1698/2005 (OL L 347, 2013 12 20, p. 487–548).

⁷¹ 2021 m. balandžio 28 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2021/690, kuriuo nustatoma vidaus rinkos, įmonių, įskaitant mažąsias ir vidutines įmones, konkurencingumo, augalų, gyvūnų, maisto bei pašarų srities ir Europos statistikos programa (Bendrosios rinkos programa) ir panaikinami reglamentai (ES) Nr. 99/2013, (ES) Nr. 1287/2013, (ES) Nr. 254/2014 bei (ES) Nr. 652/2014 (OL L 153, 2021 5 3, p. 1–47).

⁷² 2021 m. kovo 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2021/523, kuriuo nustatoma programa „InvestEU“ ir iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) 2015/1017 (OL L 107, 2021 3 26, p. 30–89).

⁷³ 2021 m. vasario 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2021/241, kuriuo nustatoma ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonė (OL L 57, 2021 2 18, p. 17–75).

⁷⁴ 2021 m. vasario 10 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2021/240, kuriuo nustatoma techninės paramos priemonė (OL L 57, 2021 2 18, p. 1–16).

partnerystę su jais, kad būtų galima kartu teikti pasiūlymus viešiesiems pirkimams ir kurti naujas rinkos galimybes;

- (20) valdžios institucijos dažnai visapusiškai neišnaudoja galimybių remti socialinę ekonomiką, kurias suteikia galiojančios valstybės pagalbos taisyklės, kai vien tik rinka negali užtikrinti patenkinamos galimybės dalyvauti darbo rinkoje ir socialinės įtraukties, apsiribodamos priemonėmis, neviršijančiomis bendros *de minimis* ribos, ir nepasinaudodamos galimybe nustatyti priemones pagal Komisijos reglamentą (ES) Nr. 651/2014⁷⁵ (Bendrasis bendrosios išimties reglamentas), pavyzdžiui, regioninę pagalbą, rizikos finansavimo pagalbą ir pagalbą palankių sąlygų neturintiems darbuotojams įdarbinti. *De minimis* pagalbos suma šiuo metu neviršija 200 000 EUR per trejus metus, tačiau dabartinės taisyklės nustos galioti 2023 m. gruodžio 31 d. ir yra šiuo metu peržiūrimos. Sąjungos taisyklės, kuriomis reglamentuojamos bendrojo ekonominio intereso paslaugos, taip pat suteikia galimybę leisti teikti valstybės pagalbą, tačiau valdžios institucijos dažnai visapusiškai neišnaudoja šių galimybių, visų pirma susijusių su socialinėmis paslaugomis pažeidžiamų asmenų integracijos į darbo rinką srityje;
- (21) mokesčių politika taip pat gali atlikti svarbų vaidmenį skatinant socialinę ekonomiką ir užtikrinant, kad socialinės ekonomikos subjektai galėtų vykdyti veiklą kartu su įprastiniu verslu, sukuriant teisingesnę verslo aplinką, kartu prisidedant prie socialinės įtraukties ir geresnių galimybių įsidarbinti. Kelios valstybės narės yra nustačiusios nuoseklią apmokestinimo sistemą, kuria skatinama sektoriaus plėtra, įskaitant prie socialinės ekonomikos poreikių pritaikytas mokesčių paskatas, kartu pripažįstant jos įvairovę ir užkertant kelią susiskaidymui. Tinkamai parengtos mokesčių paskatos neatlygintinai remti visuomenei naudingus socialinės ekonomikos subjektus gali paskatinti jų finansavimą, be kita ko, visoje Sąjungoje, laikantis Sutartyje nustatyto nediskriminavimo principo. Keliose valstybėse narėse tebėra administracinių kliūčių, susijusių su visuomenei naudinga neatlygintina parama kitose valstybėse narėse, taip pat trūksta skaidrumo dėl dokumentų, kurių reikia norint gauti naudingumo visuomenei statusą. Išduodant kitoje valstybėje narėje įsisteigusio paramą gaunančio subjekto standartizuotas formas būtų galima sumažinti administracines kliūtis. Pirmiausia valstybės narės galėtų išversti nacionalines formas į kitų valstybių narių vartojamas kalbas. Antra, valstybės narės galėtų apsvarstyti galimybę parengti standartines tiesioginių mokesčių formas, taikomas tarpvalstybinės neatlygintinos paramos teikimo atveju;
- (22) socialinio poveikio vertinimo ir valdymo procesai yra ypač svarbūs socialinės ekonomikos subjektams, nes jie suteikia jiems galimybę suprasti savo veiklos poveikį ir apie jį pranešti, taip pat gauti poveikiu grindžiamą finansavimą. Vertinant socialinį poveikį naudojami parametrai ir priemonės socialiniam konkrečios intervencijos priemonės ar iniciatyvos poveikiui įvertinti. Socialinio poveikio valdymas apima sistemų, procesų ir pajėgumų, kuriuos organizacija turi aktyviai valdyti ir kurių poveikį ji turi didinti, sukūrimą. Tačiau sistemų ir priemonių įvairovė gali būti iššūkis, ypač subjektams, turintiems mažiau išteklių. Viešųjų investicijų socialinių rezultatų stebėseną suteikia galimybę vykdyti viešąją kontrolę ir gali padėti pagrįsti mokesčių mokėtojų pinigų naudojimą socialinės ekonomikos subjektams ar veiklai remti, taip pat gali padėti užkirsti kelią vadinamajam socialiniam manipuliavimui (nurodomas per

⁷⁵ 2014 m. birželio 17 d. Komisijos reglamentas (ES) Nr. 651/2014, kuriuo tam tikrų kategorijų pagalba skelbiama suderinama su vidaus rinka taikant Sutarties 107 ir 108 straipsnius (OL L 187, 2014 6 26, p. 1–78).

didelis poveikis arba pateikiamas klaidinantis pareiškimas dėl poveikio). Šiuo atžvilgiu galėtų būti naudinga taikyti gerai apsvarstytus, proporcingus ir prie atskirų subjektų poreikių pritaikytus socialinio poveikio vertinimo ir valdymo metodus. Jie turėtų būti grindžiami standartiniais metodais ir rodikliais, taip pat tokiais veiksniais kaip dydis, plėtros etapas ir subjektų įvairovė;

- (23) pastarąjį dešimtmetį padidėjo informuotumo apie socialinę ekonomiką ir jos pripažinimo mastas nacionaliniu ir regioniniu lygmenimis. Vis dėlto daugelyje Sąjungos šalių sektoriaus potencialas tebėra neišnaudotas. Dėl nepakankamo koordinavimo ir keitimosi informacija tarp šalių išlieka socialinės ekonomikos vystymosi skirtumų, todėl valstybės narės turi aiškia galimybę pasimokyti ir dalytis geriausia patirtimi. Be to, plačioji visuomenė yra menkai informuota apie socialinę ekonomiką ir jos teigiamą indėlį. Tai gali trukdyti plėtoti socialinės ekonomikos rėmimo politiką ir rinkos galimybes. Reguliavimas, kartu užtikrinant, kad nauji teisės aktai atitiktų socialinės ekonomikos subjektų poreikius, gali padėti padidinti informuotumą ir suteikti jiems didesnę teisėtumą, sudarant palankesnes sąlygas gauti finansavimą ir patekti į rinkas. Nacionalinės valdžios institucijos ir suinteresuotosios šalys ėmėsi kelių iniciatyvų, pavyzdžiui, nustatė konkrečias socialinės ekonomikos teisinės formas, ženklus ir statusą⁷⁶, ir įgyvendina plataus masto komunikacijos kampanijas, kuriomis siekiama gerinti supratimą ir informuotumą apie socialinę ekonomiką. Kitos sėkmingos reformos apima specialių už socialinę ekonomiką atsakingų padalinių steigimą ministerijose ir aktyvesnę suinteresuotųjų šalių ir valdžios institucijų dialogą. Pradėjus veikti socialinės ekonomikos vartams, labai svarbu didinti informuotumą apie socialinę ekonomiką, kad būtų visapusiškai pripažintas jos teigiamas poveikis visuomenei, kaip pabrėžta socialinės ekonomikos veiksmų plane;
- (24) norint geriau suprasti socialinės ekonomikos verslo modelius ir priimti įrodymais pagrįstus politinius sprendimus, labai svarbu turėti tikslius duomenis ir statistiką. Vis dėlto patikimų su socialine ekonomika susijusių duomenų, įskaitant duomenis, susijusius su jos ekonomine pridėtine verte ir veiklos rezultatai, trūksta. Turimi duomenys dažnai yra neišsamūs ir juos sunku palyginti. Pavyzdžiui, tik kelios valstybės narės išplėtė savo nacionalines apskaitos sistemas, kad galėtų rinkti papildomus duomenis (palydovines sąskaitas), susijusius su socialine ekonomika, nors tam skiriama finansinė parama iš Sąjunga biudžeto. Socialinė ekonomika paprastai neįtraukiama į verslo struktūros statistiką, pavyzdžiui, kai statistika grindžiama ekonominiais duomenimis, kuriuos parengė pelno siekiančios įmonės, o tradiciniai socialinės ekonomikos subjektai įtraukiami tik į papildomas kategorijas. Teikiant svarbiausius statistinius duomenis, susijusius su socialinės ekonomikos dydžiu, darbo jėga, vystymusi ir iššūkiais, įgyvendinamos strategijos ir priemonės būtų veiksmingesnės ir labiau pritaikytos prie skirtingų sąlygų sektoriuje,

PRIĖMĖ ŠIĄ REKOMENDACIJĄ:

TIKSLAS

1. Laikantis Europos socialinių teisių ramsčio principų, šios Rekomendacijos tikslas – skatinti galimybę dalyvauti darbo rinkoje ir socialinę įtrauktį, patariant valstybėms narėms, kaip skatinti socialinei ekonomikai palankią politiką ir reguliavimo sistemas ir (arba) priemones, kuriomis sudaromos palankesnės sąlygos jos plėtrai.

⁷⁶ Teisiniai statusai ir (arba) kvalifikacijos, kartais dar vadinami ženklais, skiriasi nuo teisinių formų, nes juos gali taikyti įvairių teisinių formų subjektai, įskaitant pelno ir ne pelno organizacijas.

Kad šie tikslai būtų pasiekti, valstybėms narėms rekomenduojama bendradarbiauti su suinteresuotosiomis šalimis, kad būtų pripažintas ir remiamas socialinės ekonomikos indėlis ir į jį būtų atsižvelgiama.

2. Šia Rekomendacija siekiama padėti įgyvendinti Europos socialinių teisių ramsčio veiksmų planą ir iki 2030 m. pasiekti tris pagrindinius Sąjungos užimtumo, įgūdžių ir skurdo mažinimo tikslus.
3. Šia Rekomendacija, kuria remiama socialinė ekonomika, taip pat siekiama skatinti sąžiningą ir tvarią ekonomikos ir pramonės plėtrą ir prisidėti prie teritorinės sanglaudos visose valstybėse narėse.

TERMINŲ APIBRĖŽTYS

4. Šioje Rekomendacijoje vartojamų terminų apibrėžtys:
 - a) socialinė ekonomika – nuo valdžios institucijų nepriklausomi privatūs subjektai, tiekiantys prekes ir teikiantys paslaugas savo nariams arba visuomenei, įskaitant kooperatyvus, savitarpio pagalbos draugijas, asociacijas (įskaitant labdaros organizacijas), fondus ir socialines įmones, kurie veikia laikydamiesi šių pagrindinių principų ir ypatybių:
 - žmonių, taip pat socialinių ir (arba) aplinkosaugos tikslų viršenybė pelno atžvilgiu;
 - didžiosios pelno ir pertekliaus dalies reinvestavimas toliau siekiant įgyvendinti socialinius ir (arba) aplinkosaugos tikslus ir vykdyti veiklą narių ir (arba) naudotojų naudai (kolektyvinis interesas) ir (arba) plačiosios visuomenės naudai (bendrasis interesas);
 - demokratinis ir (arba) dalyvaujамasis valdymas;
 - b) socialinė įmonė – subjektas, kuris versliai ir laikydamasis socialinės ekonomikos principų ir ypatybių tiekia prekes ir teikia paslaugas rinkai ir kurio komercinė veikla grindžiama socialiniais ir (arba) aplinkos apsaugos tikslais.

GALIMYBĖS DALYVAUTI DARBO RINKOJE IR SOCIALINĖS ĮTRAUKTIES SKATINIMAS, PASITELKIANT SOCIALINĘ EKONOMIKĄ

Galimybė dalyvauti darbo rinkoje

5. Valstybėms narėms rekomenduojama pripažinti ir remti konkrečią socialinės ekonomikos pridėtinę vertę, palengvinant galimybę dalyvauti darbo rinkoje ir skatinant kurti kokybiškas darbo vietas visiems, kartu gerinant sąžiningas darbo sąlygas. Tai turėtų būti daroma atsižvelgiant į integracinį augimą, kaip pabrėžta valstybių narių užimtumo politikos gairėse, visų pirma:
 - a) rengiant arba skatinant partnerystės iniciatyvas, kurias įgyvendinant socialinės ekonomikos subjektai būtų įtraukti į aktyvios darbo rinkos politikos formavimą ir įgyvendinimą;
 - b) užtikrinant, kad valdžios institucijos teiktų pakankamą paramą socialinės ekonomikos subjektams, siekdamos į darbo rinką geriau integruoti moteris, nepalankioje padėtyje esančias ir nepakankamai atstovaujamas grupes (pavyzdžiui, ilgalaikius bedarbius, psichikos sveikatos sutrikimų turinčius asmenis, neaktyvius, žemos kvalifikacijos asmenis, neįgaliuosius, migrantų

šeimų narius, rasines ar etnines grupes (įskaitant romus), jaunimą ir vyresnio amžiaus asmenis), ir šiuo tikslu:

- i. pasitelktų integracijos į darbo rinką socialines įmones, kurios teikia užimtumo galimybes ir tokioms grupėms pritaikytą paramą;
 - ii. įgyvendintų veiksmus, kuriais siekiama padėti šioms žmonių grupėms pasiruošti darbui įsidarbinant socialinėse įmonėse, kad tokie asmenys galėtų integruotis į atvirą darbo rinką;
- c) remiant valstybinių užimtumo tarnybų, vietos valdžios institucijų, socialinės ekonomikos subjektų ir įprastinio verslo bendradarbiavimo projektus, kad nesimokančiam, nedirbančiam ir mokymuose nedalyvaujančiam jaunimui (NEET) būtų teikiamos jiems pritaikytos profesinio orientavimo paslaugos ir galimybės mokytis bei dalyvauti mokymo veikloje. Šios galimybės gali apimti pameistrystę, įmonėse rengiamas atvirų durų dienas, asmenines konsultuojamojo ugdymo paslaugas ir susitikimus su sektiniais pavyzdžiais ir jomis siekiama sudaryti palankesnes sąlygas integruotis į darbo rinką, laikantis sustiprintos Jaunimo garantijų iniciatyvos;
- d) remiant socialinį verslumą kaip priemonę skatinti savarankišką darbą ir kitų formų užimtumą, plėtoti ekonominę veiklą vietos lygmeniu ir spręsti socialines ir aplinkos problemas, taikant novatoriškus ir įtraukius verslo modelius; kadangi, siekdamos šio tikslo, valstybės narės gali, pavyzdžiui:
- i. užtikrinti, kad socialiniai verslininkai galėtų naudotis socialine apsauga;
 - ii. apsvaistinti galimybę sumažinti socialinio draudimo įmokas, kad būtų darbinami nauji darbuotojai;
 - iii. nustatyti, įvertinti ir šalinti galimus administracinius sunkumus ar kliūtis, trukdančius pradėti socialinį verslą.
- e) rengiant politiką ir priimant priemones, kuriomis būtų skatinama lyčių lygybė ir jos aspektai būtų integruojami į socialinę ekonomiką; šiuo tikslu gali būti, pavyzdžiui:
- i. kovojama su diskriminacinėmis socialinėmis normomis ir stereotipais, susijusiais su moterų ir vyrų įgūdžiais, ir moterų darbo nuvertinimu;
 - ii. teikiama pritaikyta parama moterų įgalėjimui, mažinant vyrų ir moterų užimtumo ir darbo užmokesčio skirtumus bei užtikrinant vienodas galimybes dirbti vadovaujamosiose pareigose;
 - iii. moterims, siekiančioms pradėti socialinį verslą arba dirbti vadovaujamą darbą, užtikrinama galimybė dalyvauti konsultuojamojo ugdymo ir mentorystės programose;
- f) užtikrinant palankią verslo perdavimo darbuotojams sistemą, kad būtų galima steigti darbuotojų kooperatyvus, taip išvengiant darbo vietų praradimo ir išsaugant ekonominę veiklą;
- g) bendradarbiaujant su socialinės ekonomikos subjektais, kad daugiau neįgaliųjų galėtų įsidarbinti, pavyzdžiui, kuriant pagalbines technologijas;
- h) skatinant socialinį dialogą ir kolektyvines derybas socialinės ekonomikos srityje, siekiant užtikrinti tinkamas darbuotojų darbo sąlygas, įskaitant teisingą darbo užmokestį, gerbiant socialinių partnerių savarankiškumą.

Socialinės įtrauktis

6. Valstybėms narėms rekomenduojama pripažinti ir remti socialinės ekonomikos vaidmenį teikiant prieinamas ir kokybiškas socialines ir priežiūros paslaugas bei būstą, visų pirma palankių sąlygų neturinčioms grupėms, kartu su viešosiomis socialinėmis paslaugomis. Pavyzdžiui, tai galėtų būti:
- a) bendradarbiavimas su socialinės ekonomikos subjektais atitinkamose jų veiklos srityse, kuriant ir teikiant bendrojo intereso paslaugas;
 - b) socialinės ekonomikos subjektų įtraukimas siekiant jų dalyvavimo kuriant ir teikiant į žmones orientuotas socialines ir priežiūros paslaugas, kaip pabrėžiama Europos priežiūros strategijoje;
 - c) bendradarbiavimas su socialinės ekonomikos subjektais kuriant ir teikiant priežiūros ir paramos vaikams ir jaunimui, įskaitant vaikus iš nepalankioje padėtyje esančių grupių, paslaugas, laikantis Europos vaiko garantijų sistemos, nustatytos Tarybos rekomendacija (ES) 2021/1004⁷⁷, ir Sąjungos vaiko teisių strategijos⁷⁸.

Įgūdžiai

7. Valstybėms narėms rekomenduojama remti mokymą ir įgūdžių ugdymą socialinės ekonomikos srityje, visų pirma:
- a) remiantis turimais duomenimis apie įgūdžius, stebėti ekonomikos ir pagrindinės darbo rinkos poreikius, siekiant suprasti, kaip socialinė ekonomika gali prisidėti prie kvalifikuotos darbo jėgos pasiūlos ir darbo jėgos trūkumo mažinimo;
 - b) sudaryti palankesnes sąlygas mokymui ir įgūdžių ugdymui socialinės ekonomikos srityje ir šiuo tikslu:
 - i. vykdyti socialinės ekonomikos subjektų, mokymo organizacijų ir pagrindinių įmonių mainus mokymosi tikslais, siekiant gerinti valdymo, verslumo ir su darbu susijusius įgūdžius, kurių reikia skaitmeninei ir žaliajai pertvarkai (įskaitant žiedinės ekonomikos, taisymo ir skaitmeninius įgūdžius);
 - ii. vykdyti visą gyvenimą besimokančių asmenų, įskaitant palankių sąlygų neturinčių asmenų grupes, perkvalifikavimo ir kvalifikacijos kėlimo veiklą, padėti jiems pereiti į atvirą darbo rinką, laikantis europinio požiūrio į mikrokredencialus mokymuisi visą gyvenimą ir įsidarbinamumui skatinti;
 - iii. į mokymo, kuris gali būti įtrauktas į individualiąsias mokymosi sąskaitas, sąrašą įtraukti mokymą socialinės ekonomikos srityje arba jos teikiamą mokymą⁷⁹;

⁷⁷ 2021 m. birželio 14 d. Tarybos rekomendacija (ES) 2021/1004, kuria nustatoma Europos vaiko garantijų sistema (OL L 223/14, 2021 6 22).

⁷⁸ Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „ES vaiko teisių strategija“, COM(2021) 142 *final*.

⁷⁹ 2022 m. birželio 16 d. Tarybos rekomendacija dėl individualių mokymosi sąskaitų, 2022/C 243/03 (OL C 243, 2022 6 27, p. 26–34).

- c) sukurti specialias pameistrystės programas socialinės ekonomikos srityje, kuriomis būtų remiami jaunuoliai, ypač nedirbantys, nesimokantys ir mokymuose nedalyvaujantys asmenys, siekiant tobulinti jų įgūdžius ir parengti juos darbo rinkai, taip pat sudaryti sąlygas socialinei ekonomikai ugdyti talentus šiame sektoriuje, laikantis kokybiškos ir veiksmingos pameistrystės europinės sistemos;
- d) skatinti socialinės ekonomikos ir socialinio verslumo įgūdžių įtraukimą į švietimą ir mokymą visais švietimo lygmenimis, ypač į verslumo ir verslo kursus, ir suteikti socialinės ekonomikos subjektams ir socialiniams verslininkams galimybę dalyvauti konsultuojamojo ugdymo ir mentorystės programose;
- e) steigti nacionalinius socialinės ekonomikos mokymo kompetencijos centrus ir dalyvauti tarptautinėse iniciatyvose, kuriomis sudaromos palankesnės sąlygos dalyvauti specializuoto socialinės ekonomikos srities švietimo ir mokymo programose, pavyzdžiui, bendradarbiaujant su profesinio rengimo ir mokymo paslaugų teikėjais, dirbančiais įsteigtose įstaigose, pavyzdžiui, profesinės kompetencijos centruose, nurodytuose 2020 m. lapkričio 24 d. Tarybos rekomendacijoje dėl profesinio rengimo ir mokymo siekiant tvaraus konkurencingumo, socialinio sąžiningumo ir atsparumo⁸⁰.

Socialinės inovacijos, tvarus ekonominis vystymasis ir teritorinė sanglauda

8. Valstybėms narėms rekomenduojama stiprinti socialinės ekonomikos subjektams tenkantį rėmimo vaidmenį, atliekamą skatinant socialines inovacijas ir pagrindinius vietos plėtros ir užimtumo sektorius. Kad šis tikslas būtų pasiektas, galima:
 - a) skatinti socialinėms ir vietos poreikiais grindžiamoms inovacijoms palankią ekosistemą, sudarant palankesnes sąlygas socialinės ir žiedinės ekonomikos subjektų, įprastinio verslo, finansavimo teikėjų, vietos valdžios institucijų ir kitų suinteresuotųjų šalių bendradarbiavimui ir partnerystės iniciatyvoms. Pavyzdžiui, tai gali būti daroma:
 - i. steigiant arba skatinant steigti socialinių inovacijų centrus arba socialinių ir ekologinių inovacijų grupes, skirtus vietos poreikiams tenkinti ir bendriems sprendimams išbandyti;
 - ii. įtraukiant socialinės ekonomikos subjektus į bendruomenės inicijuotą vietos plėtrą, be kita ko, naudojantis turimomis Sąjungos finansavimo priemonėmis;
 - iii. bendradarbiaujant su nacionaliniais ir regioniniais socialinių inovacijų kompetencijos centrais, kad būtų kuriami tinklai, didinami pajėgumai ir sinergija, akcentuojamas veiksmingumas ir kuriamos pagrindinės socialinių inovacijų skatinimo priemonės ir metodai;
 - b) užtikrinti, kad socialinės ekonomikos politika būtų susieta su pramonės politika ir perėjimu prie skaitmeninės ir žiedinės ekonomikos;
 - c) pritaikyti reguliavimo sistemas prie tikslo remti socialinės ekonomikos subjektus žiedinėje ekonomikoje, pavyzdžiui, užtikrinant, kad būtų nustatytos tinkamos paskatos įmonėms dovanoti neparduotas ir gražintas prekes socialinės

⁸⁰ 2020 m. lapkričio 24 d. Tarybos rekomendacija dėl profesinio rengimo ir mokymo siekiant tvaraus konkurencingumo, socialinio sąžiningumo ir atsparumo 2020/C 417/01 (OL C 417, 2020 12 2, p. 1–16).

ekonomikos subjektams taisyti ir pakartotinai naudoti, užuot jas sunaikinus, ir paskatos asmenims dovanoti naudotas prekes, užtikrinant, kad socialinės ekonomikos subjektai turėtų prieigą prie atliekų srauto, įtraukiant juos į atliekų susidarymo prevencijos strategijas ir suteikiant leidimą maisto bankams rinkti maisto perteklių;

- d) skatinti plėtoti socialinės ekonomikos bendruomenines iniciatyvas ir ekosistemas, pavyzdžiui, energetikos bendrijas, judumo dalijantis transporto priemonėmis sprendimus, skaitmeninių platformų kooperatyvus, priežiūros paslaugų teikimą, žemės ūkio kooperatyvus ir vietos trumpas maisto grandines ir rinkas, kad piliečiai galėtų naudotis vietos produktais ir paslaugomis;
- e) didinti socialinės ekonomikos subjektų galimybes naudotis skaitmeninėmis priemonėmis ir naujomis technologijomis, pavyzdžiui, atviraisiais šaltiniais, didžiaisiais duomenimis ar dirbtiniu intelektu.

SOCIALINEI EKONOMIKAI PALANKIŲ SISTEMŲ KŪRIMAS

- 9. Valstybėms narėms rekomenduojama parengti politiką ir reguliavimo sistemas, kurios padėtų sudaryti palankias sąlygas socialinei ekonomikai ir ją remti. Šiuo tikslu jos raginamos parengti ir įgyvendinti visapusiškas strategijas, kuriose socialinė ekonomika būtų pripažįstama ir skatinama, laikantis Sąjungos socialinės ekonomikos veiksmų plano ir kitų Sąjungos politikos gairių. Rengdamos šias strategijas, valstybės narės turėtų laikytis 13–21 dalyse išdėstytų rekomendacijų.
- 10. Valstybėms narėms rekomenduojama įdiegti valdžios institucijų ir socialinei ekonomikai atstovaujančių organizacijų konsultacijų ir dialogo mechanizmus. Tam gali prireikti steigti aukšto lygio grupes ir remti socialinės ekonomikos atstovų tinklų kūrimą ir plėtrą.
- 11. 9 dalyje nurodytose strategijose valstybės narės turėtų pripažinti pagrindinius socialinės ekonomikos principus, ypatybes ir aprėpti ir tai, kad jos subjektai gali būti įvairių teisinių formų, turėti įvairų statusą ir gali skirtis, priklausomai nuo skirtingų nacionalinės, regioninės ir vietos teisės aktų bei praktikos.
- 12. Valstybėms narėms rekomenduojama investuoti į savo valstybės pareigūnų ir valdžios institucijų socialinės ekonomikos supratimo ugdymą, įgyvendinant mokymo programas ir tarpvalstybines ir (arba) tarpregionines gebėjimų stiprinimo iniciatyvas, įskaitant iniciatyvas pagal *INTERREG Europe* programą, nustatytą Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (ES) 2021/1059⁸¹. Gyvendinant iniciatyvas daugiausia dėmesio turėtų būti skiriama tarpusavio mokymuisi ir keitimuisi geriausios praktikos pavyzdžiais, ypatingą dėmesį skiriant regionų ir vietos valdžios institucijų, taip pat socialinės ekonomikos suinteresuotųjų šalių bendradarbiavimo skatinimui. Komisija remis šį darbą, kaip nurodyta 22 dalies a punkto iii papunktyje.

Galimybė gauti viešąjį ir privatųjį finansavimą

- 13. Valstybėms narėms rekomenduojama sukurti socialiniams finansams palankią aplinką nacionaliniu, regioniniu ir vietos lygmenimis, visų pirma:

⁸¹ 2021 m. birželio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2021/1059 dėl konkrečių nuostatų, taikomų siekiant Europos teritorinio bendradarbiavimo tikslo (INTERREG), kuris remiamas Europos regioninės plėtros fondo ir išorės finansavimo priemonių lėšomis (OL L 231, 2021 6 30, p. 94–158).

- a) nustatyti socialinės ekonomikos subjektų, finansų tarpininkų ir paramos organizacijų finansavimo struktūras ir įvertinti jų poreikius bei esamų paramos schemų veiksmingumą;
- b) užtikrinti, kad socialinės ekonomikos subjektai turėtų galimybę gauti jų poreikiams pritaikytą finansavimą tinkamame jų plėtros etape, įskaitant dotacijas ir kitas subsidijas, nuosavo kapitalo arba kvazinuosavo kapitalo finansavimą parengiamaisiais ir veiklos pradžios etapais arba skolos, nuosavo kapitalo finansavimą, kvazinuosavą kapitalą arba tarpinio pobūdžio finansavimą veiklos plėtros etape, taip pat novatoriškas finansavimo schemas, pvz., viešojo ir privačiojo sektorių partnerystę, sutelktinio finansavimo platformas ir įvairių rūšių finansinių priemonių arba dotacijų ir finansinių priemonių derinius;
- c) skatinti neprofesionaliųjų investuotojų prieigą prie socialinės ekonomikos skatinamų arba remiamų tvarių verslo modelių, sektorių, produktų ir paslaugų;
- d) įvertinti kriterijus, taikomus suteikiant galimybę pasinaudoti viešojo finansavimo programomis, įskaitant įprastiniam verslui skirtas programas, siekiant užtikrinti, kad jos nesudarytų nepagrįstų kliūčių socialinės ekonomikos subjektams;
- e) sutelkti privatųjį finansavimą, prireikus suteikiant galimybę naudotis valstybės garantijų sistemomis, siekiant skatinti specializuotus ir pagrindinius finansuotojus finansuoti socialinės ekonomikos subjektus;
- f) didinti informuotumą apie socialinės ekonomikos subjektų ypatumus ir poreikius, kad būtų pagerintas pagrindinių privačių finansuotojų gebėjimas teikti pritaikytą finansinę paramą;
- g) sudaryti palankesnes sąlygas socialinės ekonomikos subjektams per visą jų gyvavimo ciklą gauti verslo plėtros ir pasirengimo investicijoms paramą, pavyzdžiui, taikant įprastinio verslo inkubatoriams, spartintuvams ir kitoms paramos organizacijoms skirtas informuotumo didinimo rėmimo schemas, kad jie teiktų paramą socialinės ekonomikos subjektams, įskaitant socialinės ekonomikos subjektų vadovų gebėjimų stiprinimo galimybes;
- h) teikti specialią finansinę paramą ir stiprinti gebėjimus, kad būtų palengvintas verslo perdavimas darbuotojų kooperatyvams;
- i) siūlyti schemas, pagal kurias socialinės ekonomikos subjektams suteikiama daugiau galimybių gauti finansavimą, pavyzdžiui, suteikiant santaupų turintiems asmenims arba darbdavio finansuojamuose pensijų ar taupymo planuose dalyvaujantiems darbuotojams pasirinkimo galimybę, įskaitant galimybę pasirinkti planą, pagal kurį dalis lėšų investuojama į socialinę įmonę;
- j) kuo geriau išnaudoti sanglaudos politikos fondų, programos „InvestEU“ valstybės narės skyriaus, Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės, panašių programų ir kitų nacionalinių ir regioninių išteklių teikiamą finansavimą, įgyvendinant konkrečiai socialinės ekonomikos subjektams skirtas priemones ir iniciatyvas;
- k) naudojantis platformos „Fi-compass“ teikiamomis konsultavimo paslaugomis, susijusiomis su finansinėmis priemonėmis, kurioms taikomas Sąjungos pasidalijamasis valdymas, parengti gražintinas finansines priemones pagal sanglaudos politikos fondų programas.

Patekimas į rinkas ir viešieji pirkimai

14. Valstybėms narėms rekomenduojama skatinti savo perkančiąsias organizacijas strategiškai pirkti prekes ir paslaugas, siekti socialinio poveikio ir remti socialines inovacijas. Tuo tikslu jos turėtų visapusiškai pasinaudoti Sąjungos viešųjų pirkimų taisyklėse numatytais priemonėmis. Skatinant viešųjų pirkimų srityje taikyti socialine atsakomybe grindžiamus ir novatoriškus sprendimus, gali būti pasitelkiamos įvairių rūšių politikos priemonės, be kita ko, galima:
- priimti politikos gaires ir viešųjų pirkimų strategijas, įskaitant galimus oficialius tikslus, kurias remtų vadovai ir kurios būtų grindžiamos politinio lygmens įsipareigojimu pagrindiniams sprendimus priimančioms asmenims ir biudžeto valdytojams;
 - atitinkamu (-ais) administraciniu (-iais) lygmeniu (-imis) teikti rekomendacijas;
 - didinti perkančiųjų organizacijų ir įmonių informuotumą apie socialiai atsakingų viešųjų pirkimų pridėtinę vertę ir suteikti perkančiosioms organizacijoms bei socialinės ekonomikos subjektams galimybę naudotis ekspertinėmis žiniomis;
 - skatinti perkančiąsias organizacijas konkurso dokumentuose nurodyti konkrečius viešiesiems pirkimams taikomus socialinės ir darbo teisės ir kolektyvinių sutarčių įpareigojimus⁸², prašyti konkurso dalyvių patvirtinti, kad jų laikomasi, ir nustatyti stebėsenos priemones;
 - skatinti struktūrinį, skaidrų ir nediskriminacinį dialogą su socialinės ekonomikos subjektais ir kitomis suinteresuotosiomis šalimis, siekiant parengti socialiai atsakingą viešųjų pirkimų strategiją.
15. Iš esmės perkančiosios organizacijos turėtų geriau pasinaudoti lanksčiomis nuostatomis pagal galiojančią Sąjungos teisinę sistemą, kad padėtų socialinės ekonomikos subjektams patekti į rinką, pavyzdžiui:
- skatinti rinkos dialogą, visų pirma vykdant skaidrias ir įtraukias preliminarines rinkos konsultacijas su įvairiais galimais tiksliniais tiekėjais;
 - rezervuoti sutartis integracijos į darbo rinką socialinėms įmonėms arba veiklos vykdytojams, kurių įmonėse bent 30 proc. darbuotojų yra neįgalieji ar palankių sąlygų neturintys asmenys, laikantis Direktyvos 2014/23/ES 24 straipsnio, Direktyvos 2014/24/ES 20 ir 77 straipsnio ir Direktyvos 2014/25/ES 38 ir 94 straipsnių;
 - nustatyti proporcingus ir įtraukius atrankos kriterijus, kad mažos ir novatoriškos socialinės įmonės galėtų teikti pasiūlymus dėl sutarčių;
 - atsisakyti mažiausios kainos logikos, taikant socialinius sutarties sudarymo kriterijus, atitinkančius ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo taisyklę ir socialines sutarties sąlygas, ir nustatant veiklos rezultatų ar funkcinius

⁸² 2014 m. vasario 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2014/23/ES dėl koncesijos sutarčių suteikimo (OL L 094, 2014 3 28, p. 1) 30 straipsnio 3 dalis, 2014 m. vasario 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2014/24/ES dėl viešųjų pirkimų, kuria panaikinama Direktyva 2004/18/EB (OL L 094, 2014 3 28, p. 65), 18 straipsnio 2 dalis ir 2014 m. vasario 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2014/25/ES dėl subjektų, vykdančių veiklą vandens, energetikos, transporto ir pašto paslaugų sektoriuose, vykdomų pirkimų, kuria panaikinama Direktyva 2004/17/EB (OL L 094, 2014 3 28, p. 243), 36 straipsnio 2 dalis.

reikalavimus įvairiais viešųjų pirkimų procedūrų etapais, įskaitant technines specifikacijas;

- e) suskaidyti sutartis į dalis, laikantis Direktyvos 2014/24/ES 46 straipsnio ir Direktyvos 2014/25/ES 65 straipsnio, taip pat siekiant palengvinti įprastinio verslo ir socialinės ekonomikos subjektų bendradarbiavimą ir taikant supaprastintą tvarką, visų pirma socialinių ir kitų konkrečių paslaugų atveju, kad procesas taptų prieinamesnis socialinės ekonomikos subjektams;
- f) reikalauti, kad techninėse specifikacijose, sutarties skyrimo kriterijuose arba sutarties vykdymo sąlygose būtų pateikti specialūs ženklai, kai jie ketina pirkti darbus, prekes ar paslaugas, turinčius specifinių socialinių ar aplinkosauginių savybių, laikantis Direktyvos 2014/24/ES 43 straipsnio ir Direktyvos 2014/25/ES 61 straipsnio.

16. Siekiant padėti socialinės ekonomikos subjektams plėsti savo veiklą, valstybėms narėms rekomenduojama skatinti socialinės ekonomikos subjektų ir įprastinio verslo bendradarbiavimą, visų pirma:

- a) didinti informuotumą apie socialinę pridėtinę vertę, propaguojant geriausią praktiką, kuria įprastinis verslas skatinamas įtraukti socialines įmones į savo ilgalaikes tiekimo ir vertės grandines, o vartotojai – pirkti socialinės ekonomikos subjektų pagamintas prekes ir (arba) paslaugas (tai taip pat vadinama „pirkimo socialiai“ judėjimu);
- b) aktyviau teikti mentorystės, ryšių užmezgimo ir palankesnių sąlygų sudarymo paslaugas, siekiant padėti socialinės ekonomikos subjektams plėtoti ilgalaikes partnerystes su platesne verslo bendruomene;
- c) skatinti ir remti integracijos į darbo rinką socialinių įmonių darbuotojus jiems dirbant su įprastiniu verslu, kad jie įgytų patirties atviroje darbo rinkoje;
- d) padėti socialinės ekonomikos subjektams ir verslininkams kuo geriau pasinaudoti naujomis technologijomis, kad jie galėtų patekti į privačias rinkas per socialinę ekonomiką grindžiamas interneto platformas, bendradarbiavimo erdves ir skaitmeninius bendrus tinklus.

Valstybės pagalba

17. Tais atvejais, kai numatoma socialinės ekonomikos rėmimo priemonė yra valstybės pagalba, ir nedarant poveikio taikytinoms taisyklėms, valstybėms narėms rekomenduojama visapusiškai pasinaudoti galimybėmis remti socialinę ekonomiką, kurias suteikia valstybės pagalbos taisyklės, kaip numatyta Reglamente (ES) Nr. 651/2014, taisyklės dėl bendrojo ekonominio intereso paslaugų ir *de minimis* taisyklė:

- a) taikyti Reglamento (ES) Nr. 651/2014 nuostatas, visų pirma:
 - i. apsvaistyti galimybę teikti investicinę pagalbą mažosioms ir vidutinėms įmonėms (MVĮ), pavyzdžiui, socialinės infrastruktūros turtui įsigyti pagal Reglamento (ES) Nr. 651/2014 17 straipsnį;
 - ii. kuo geriau pasinaudoti nuostatomis, pagal kurias leidžiama teikti rizikos finansų pagalbą MVĮ pagal Reglamento (ES) Nr. 651/2014 21 ir 21a straipsnius, pavyzdžiui, steigiant konkrečiai socialinėms įmonėms remti skirtus investicinius fondus, kuriuose dalyvautų privatūs investuotojai, teikiant mokesčių paskatas nepriklausomiems privatiems investuotojams,

- kurie yra fiziniai asmenys, tiesiogiai arba netiesiogiai teikiantys rizikos finansus reikalavimus atitinkančioms įmonėms;
- iii. apsvarstyti galimybę teikti veiklos pradžios pagalbą, kad mažosios, nebiržinės, neseniai veiklą pradėjusios įmonės galėtų pasinaudoti įvairiomis pagalbos priemonėmis, pavyzdžiui, lengvatinėmis paskolomis, garantijomis su lengvatinėmis priemokomis arba dotacijomis pagal Reglamento (ES) Nr. 651/2014 22 straipsnį;
 - iv. investuoti į žmones, nustatant pagalbos schemas, kuriomis remiama nepalankias arba labai nepalankias sąlygas darbo rinkoje turinčių darbuotojų reintegracija į darbo rinką, laikantis Reglamento (ES) Nr. 651/2014 32 ir 35 straipsnių;
 - v. sudaryti palankesnes sąlygas visapusiškai įtraukti neįgalius darbuotojus į visų rūšių įmones, remiant konkrečias subsidijas, įskaitant darbo užmokesčio subsidijas, įmonėms, laikantis Reglamento (ES) Nr. 651/2014 33 ir 34 straipsnių;
 - vi. remti vietos infrastruktūros, kuri gali apimti vietos socialinę infrastruktūrą, statybą arba modernizavimą, teikiant pagalbą investicinių išlaidų ir investicijos veiklos pelno skirtumui padengti pagal Reglamento (ES) Nr. 651/2014 56 straipsnį;
- b) laikantis taikytinų valstybės pagalbos taisyklių, valstybėms narėms rekomenduojama išnagrinėti, kokios socialinės ekonomikos subjektų teikiamos paslaugos galėtų būti apibrėžtos ir finansuojamos kaip bendrojo ekonominio intereso paslaugos, pavyzdžiui, pažeidžiamų asmenų integracijos į darbo rinką, socialinio būsto arba sveikatos ir socialinių paslaugų, pvz., vaikų priežiūros, pagyvenusių žmonių priežiūros ar neįgaliečių, srityse; pagal 2011 m. gruodžio 20 d. Komisijos sprendimą (2012/21/ES)⁸³ kompensacijai už paslaugas, kuriomis tenkinami socialiniai poreikiai, netgi gali būti netaikomas įpareigojimas pranešti, neatsižvelgiant į gautos kompensacijos sumą;
 - c) naudotis turimomis galimybėmis skirti skaidrias *de minimis* pagalbos sumas.

Apmokestinimas

18. Nedarant poveikio valstybės pagalbos taisyklėms, valstybėms narėms rekomenduojama:
- a) užtikrinti, kad mokesčių sistemos netrukdytų socialinės ekonomikos vystymuisi, ir įvertinti, ar mokesčių sistemomis pakankamai skatinama jos plėtra;
 - b) apsvarstyti mokesčių paskatas sektoriui, jei jos dar nėra taikomos, atsižvelgiant į jų socialinės politikos tikslus ir dabartinę praktiką valstybėse narėse ir laikantis Sąjungos teisės. Tokios paskatos gali būti:
 - i. pelno mokesčio netaikymas socialinės ekonomikos subjektų nepaskirstytajam pelnui;

⁸³ 2011 m. gruodžio 20 d. Komisijos sprendimas dėl Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 106 straipsnio 2 dalies taikymo valstybės pagalbai, kompensacijos už viešąją paslaugą forma skiriamai tam tikroms įmonėms, kurioms pavesta teikti visuotinės ekonominės svarbos paslaugas (OL L 7, 2012 1 11, p. 3–10).

- ii. pajamų mokesčio paskatos atskaitymų ar mokesčių kreditų, suteikiamų privatiems ir (arba) instituciniams paramos teikėjams, forma arba nuorodų sistema, pagal kurią mokesčių mokėtojai gali nurodyti savo mokesčių administratoriui nustatytą savo pelno mokesčio prievolės procentinę dalį, priskirtiną visuomeninės naudos teikiantiems subjektams;
- iii. mokesčių netaikymas bedarbio pašalpoms, gautoms kaip vienkartinė išmoka, siekiant palengvinti verslo perdavimą darbuotojų kooperatyvams;
- c) peržiūrėti socialinės ekonomikos subjektams tenkančią mokestinių prievolių vykdymo našta ir, jei įmanoma, ją sumažinti;
- d) sudaryti palankesnes sąlygas praktiškai laikytis reikalavimų, susijusių su visuomenei naudingos tarpvalstybinės neatlygintinos paramos teikimu mokesčių tikslais, pavyzdžiui, išduoti standartinę kitoje valstybėje narėje įsisteigusio paramą gaunančio subjekto formą dėl dovanojamo turto sumos, nurodant tiek gavėją, tiek dovanotoją;
- e) užtikrinti, kad socialinės ekonomikos subjektais nebūtų naudojamosi mokesčių slėpimo, vengimo, agresyvaus mokesčių planavimo ar pinigų plovimo tikslais, kartu užtikrinant, kad susijusios administracinės procedūros būtų veiksmingos ir proporcingos.

Socialinio poveikio vertinimas ir valdymas

19. Atsižvelgiant į 22 dalies a punkto v papunktyje nurodytus Komisijos veiksmus, valstybėms narėms rekomenduojama remti poveikio vertinimo ir poveikio valdymo praktikos diegimą, visų pirma:
- a) įtraukti socialinio poveikio vertinimo ir valdymo praktiką ir metodikas į nacionalines politikos sistemas ir programas, susijusias su socialine ekonomika;
 - b) teikti gerosios praktikos pavyzdžiais grindžiamą specialiai pritaikytą paramą, kad socialinės ekonomikos subjektams būtų lengviau taikyti paprastas ir praktines poveikio vertinimo ir valdymo metodikas, kurios padėtų gerinti jų rezultatus, parodyti jų socialinį poveikį ir sudaryti palankesnes sąlygas gauti poveikiu grindžiamą finansavimą;
 - c) skatinti socialinės ekonomikos subjektus įvertinti savo poveikį ir šiuo tikslu stiprinti gebėjimus, skiriant specialų finansavimą, ir dalį gautų viešųjų lėšų (dotacijų arba sutarčių) panaudoti savo socialiniam poveikiui įvertinti.

Matomumas ir pripažinimas

20. Valstybėms narėms rekomenduojama didinti informuotumą apie socialinę ekonomiką ir apie tai, kaip ji padeda siekti socialinių ir aplinkosaugos tikslų, visų pirma:
- a) nustatyti socialinei ekonomikai taikytinas arba jai pritaikyti konkrečias teisinės formas, teisinį statusą, ženklinimą ir (arba) sertifikavimo sistemas, remiantis jų galimos pridėtinės vertės vertinimais ir atsižvelgiant į galimą savanorišką kitose valstybėse narėse naudojamų ženklų ir sertifikatų tarpusavio pripažinimą. Atliekant tokius vertinimus turėtų būti nagrinėjama, koku mastu jie gali padėti pagerinti supratimą apie šį sektorių ir remti jo plėtrą, suteikiant

galimybę pasinaudoti konkrečiais pranašumais (pvz., mokesčių paskatomis arba lankstumu konkrečiose konkursų ir (arba) viešųjų pirkimų procedūrose numatytu lankstumu). Komisija remis šį darbą, kaip nurodyta 22 dalies a punkto vi papunktyje;

- b) rengti ir finansuoti komunikacijos kampanijas ir informuotumo apie socialinę ekonomiką didinimo renginius, be kita ko, skirtus jaunajai kartai, bendradarbiaujant su atitinkamo lygmens valdžios institucijomis ir kitomis institucijomis (pvz., universitetais);
- c) skleisti informaciją apie sėkmingas bandomąsias iniciatyvas ir gerąją praktiką, įgyvendinamas vadovaujant socialinės ekonomikos subjektams, skatinti veiksmus, kuriais ši geroji praktika būtų atkartojama ir plečiama, pasitelkiant socialinės ekonomikos tinklus ir viešąją komunikaciją.

21. Valstybėms narėms rekomenduojama stebėti socialinės ekonomikos raidą ir rezultatus, skatinant mokslinius tyrimus ir renkant statistinius duomenis bei kiekybinius ir kokybinius duomenis, visų pirma:

- a) kuo geriau pasinaudoti Europos Komisijos teikiama parama, siekiant išplėsti savo nacionalines apskaitos sistemas, kad būtų galima rinkti papildomus ir palyginamus duomenis (palydovines sąskaitas) ir pagrindinių namų ūkių tyrimų (pvz., darbo jėgos tyrimą ir tyrimus, kuriais remiamasi ES SPGS) duomenis, siekiant surinkti informaciją apie dalyvavimą socialinėje ekonomikoje, įskaitant pagal lytį ir amžių (ir, kai įmanoma, pagal kitus aspektus) išskaidytus duomenis, kad būtų galima suprasti poveikį darbo vietų kūrimui;
- b) skatinti valdžios institucijų, mokslinių tyrimų organizacijų ir socialinės ekonomikos bendradarbiavimą rengiant statistinius duomenis, kartu išplečiant informacijos šaltinių, pvz., registrų, administracinių duomenų, tyrimų ir surašymo, spektrą tiksliais duomenimis rinkti;
- c) remti akademinis ir nepriklausomus mokslinius tyrimus socialinės ekonomikos temomis.

SAJUNGOS PARAMA

22. Taryba palankiai vertina Komisijos ketinimą remti šios Rekomendacijos įgyvendinimą ir šiuo tikslu bendradarbiauti su valstybėmis narėmis, kad būtų sukurta socialinei ekonomikai palanki politika ir reguliavimo sistemos. Visų pirma tai apima šias užduotis:

- a) įgyvendinti socialinės ekonomikos veiksmų plane paskelbtas iniciatyvas, be kita ko:
 - i. sukurti ir prižiūrėti ES socialinės ekonomikos vartus, kuriais socialinės ekonomikos suinteresuotosioms šalims suteikiama aiški prieiga prie informacijos apie Sąjungos finansavimą, politiką, tinklus ir (arba) platformas ir iniciatyvas, įskaitant gebėjimų stiprinimą;
 - ii. skelbti esamų socialinės ekonomikos apmokestinimo sistemų, visuomenei naudingos tarpvalstybinės neatlygintinos paramos apmokestinimo tvarkos ir nediskriminavimo principo analizę;

- iii. sudaryti palankesnes sąlygas valstybės pareigūnams mokytis tarpusavyje su socialine ekonomika susijusiomis temomis, rengiant internetinius seminarus ir praktinius seminarus. Šie renginiai galėtų būti grindžiami įvairių šiam sektoriui svarbių politikos sričių gerosios praktikos pavyzdžių nustatymu ir keitimusi ja, kad dalyviai galėtų dalytis žiniomis ir nustatyti sėkmingas strategijas. Šie renginiai taip pat galėtų suteikti galimybę valstybių narių socialinės ekonomikos koordinatoriams nuolat keistis geriausios praktikos pavyzdžiais ir mokytis vieniems iš kitų;
- iv. rinkti kokybinius ir kiekybinius duomenis, susijusius su socialinės ekonomikos veikimu valstybėse narėse, be kita ko, remiant mokslinius tyrimus pagal programos „Europos horizontas“ 2023–2024 m. darbo programą⁸⁴;
- v. remti socialinio poveikio vertinimo ir valdymo plėtojimą, nustatant ir peržiūrint esamą praktiką, įskaitant tai, ar ji atitinka socialinės ekonomikos subjektų poreikius ir pajėgumus, kad būtų pagerintas supratimas ir sudarytos palankesnės sąlygos ją taikyti⁸⁵. Šis darbas bus atliekamas glaudžiai konsultuojantis su suinteresuotais šalimis ir juo bus siekiama parengti paprastas standartines metodikas, pagal kurias socialinės ekonomikos subjektai galėtų įvertinti ir įrodyti savo socialinį poveikį;
- vi. pradėti nacionalinių socialinės ekonomikos ženklų ir sertifikavimo sistemų tyrimą, kuriame būtų nustatytos dabartinės iniciatyvos, gerosios praktikos pavyzdžiai, bendros ypatybės ir kriterijai ir kuriame valstybėms narėms būtų pateiktas bendras požiūris ir gairės, siekiant savanoriško abipusio pripažinimo;
- vii. teikti valstybėms narėms techninę paramą reformoms, kuriomis siekiama skatinti socialinę ekonomiką tiek dvišaliu, tiek daugiašaliu lygmeniu;
- viii. skatinti tarptautinį bendradarbiavimą socialinių inovacijų srityje, pasitelkiant Europos socialinių inovacijų kompetencijos centrą, Europos socialinių inovacijų konkursą ir būsimą socialinių verslininkų ir novatorių tinklą, remiamą pagal bendrosios rinkos programą;
- ix. remti bendrą artumo ir socialinės ekonomikos pramonės ekosistemos pertvarkos scenarijus⁸⁶ įgyvendinimą, renkant informaciją apie suinteresuotųjų subjektų įsipareigojimus ir sudarant palankesnes sąlygas ekosistemos suinteresuotųjų šalių bendradarbiavimui žaliosios ir skaitmeninės pertvarkos srityje;
- x. toliau gerinti socialinių įmonių ir kitų socialinės ekonomikos subjektų galimybes gauti finansavimą, pavyzdžiui, naudojant finansinius produktus pagal programą „InvestEU“;

⁸⁴ Komisijos įgyvendinimo sprendimas dėl 2023–2024 m. darbo programos pagal specialiąją programą, kuria įgyvendinama bendroji mokslinių tyrimų ir inovacijų programa „Europos horizontas“, priėmimo ir jos finansavimo, COM(2022) 7550.

⁸⁵ Komisija kartu su EBPO paskelbs ataskaitą, kurioje bus nustatyti ir išaiškinti specialiai pritaikyti metodai, kuriuos jau patikrino Europos socialinės ekonomikos subjektai, aptariant jų tikslą, taikymo sritį ir pagrindines ypatybes ir pateikiant gerosios praktikos pavyzdžių.

⁸⁶ Ataskaita „[Artumo ir socialinės ekonomikos ekosistemos pertvarkos scenarijus](#)“.

- xi. taikyti socialiai atsakingą viešųjų pirkimų praktiką Komisijos viešųjų pirkimų procedūrose;
- xii. atlikti plano įgyvendinimo vertinimą;
- b) stebėti ir vertinti šios Rekomendacijos įgyvendinimą;
- c) remiantis 26 dalyje nurodytomis valstybių narių ataskaitomis, parengti veiksmų, kurių imtasi atsižvelgiant į šią Rekomendaciją, vertinimo ataskaitą, kuri turi būti pateikta Užimtumo komitetui ir Socialinės apsaugos komitetui aptarti.

ĮGYVENDINIMAS, STEBĖSENA IR VERTINIMAS

- 23. Valstybėms narėms rekomenduojama per 18 mėnesių nuo šios Rekomendacijos priėmimo priimti arba atnaujinti savo socialinės ekonomikos strategijas.
- 24. Siekiant užtikrinti sėkmingą šios Rekomendacijos įgyvendinimą, valstybėms narėms rekomenduojama peržiūrėti ir tobulinti savo administracinę ir institucinę struktūrą visais valdymo lygmenimis, pavyzdžiui:
 - a) sukurti vieno langelio principu grindžiamą sistemą, kad socialinės ekonomikos subjektams būtų teikiama supaprastinta ir patogi parama tokiose srityse kaip galimybės gauti finansavimą ir kita parama;
 - b) įsteigti vietas ir (arba) regioninius socialinės ekonomikos kontaktinius centrus, kurie atliktų socialinės ekonomikos ambasadorių vaidmenį ir skatintų sektorių, teiktų tarpusavio paramą, sudarytų palankesnes sąlygas gauti Sąjungos ir nacionalinį finansavimą ir palaikytų ryšius su nacionalinėmis ir regioninėmis valdžios institucijomis, valdančiomis Sąjungos lėšas;
 - c) paskirti socialinės ekonomikos koordinatorius nacionalinėse viešosiose institucijose. Šiems koordinatoriams turėtų būti suteikti aiškūs įgaliojimai, nustatytos aiškios pareigos ir skirta pakankami išteklių, kad būtų galima veiksmingai koordinuoti ir stebėti Rekomendacijos įgyvendinimą ir užtikrinti politikos formavimo nuoseklumą visuose vyriausybės departamentuose ir suderinimą su Sąjungos institucijomis.
- 25. Valstybėms narėms rekomenduojama nacionaliniu lygmeniu stebėti ir vertinti šios Rekomendacijos įgyvendinimą, be kita ko, palaikant nuolatinį dialogą su regionų ir vietos valdžios institucijomis ir socialinės ekonomikos subjektais, kad jie teiktų informaciją, konsultuotų ir prisidėtų prie jų socialinės ekonomikos strategijų vertinimo, stebėsenos ir įgyvendinimo.
- 26. Valstybėms narėms rekomenduojama pateikti Komisijai pažangos įgyvendinant šią Rekomendaciją ataskaitą ne vėliau kaip per ketverius metus nuo Rekomendacijos priėmimo ir dar kartą po to praėjus penkeriems metams.

Priimta Strasbūre

*Tarybos vardu
Pirmininkas / Pirmininkė*